БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 184 (19.855). • 1987 йил 11 август, сешанба • Баҳоси 3 тийин.

Ғўза парваришида зарбдор икки ойлик

МУТАХАССИСЛАР ЁРДАМИ БИЛАН

Андижон область агросаноат комитети ҳузурида мутахассислар, энг яхши хўжаликларнинг раҳбарлари, тажрибали деҳқонларнинг оператив группаси тузилди. Бу группани тузишдан мақсад бу йилги ҳосил учун курашда пахтакорларга амалий ёрдам беришдан иборат.

Группа аъзолари ҳозирнинг ўзидаёқ Хўжаобод районидаги А. Набиев номли, «Ленинизм», «Ленинград», «Правда», колхозларида ва бошқа хўжаликларда бўлдилар. Улар ғўзанинг аҳволини пухта кўздан кечириб, мазкур колхозларда ҳосил нишоналари яхши, деган хулосага келдилар. Деҳқонлар барча агротехника тадбирларини ўз вақтида, сифатли бажариб, ғўзанинг ривожланишидаги кечикишни бартараф эта олдилар.

Калинин номли совхозда эса ғўзанинг ривожланиши йигирма кун орқада қолган. Далаларни бегона ўт босган, қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши кураш яхши ташкил этилмаган. Мутахассислар совхоз пахтакорларига ғўзани қисқа муддат ичида қўшимча парваришлаш ва озиқлантириш зарурлигини айтдилар.

Мутахассислар группаси шу райондаги «Россия» колхози деҳқонларига улар ўтган куз ва қишда дала ишларини сифатсиз бажарганликларини айтдилар. Бунинг оқибатида 300 гектар пахтазорда ер ости сувлари сатҳи нормадаги даражадан кўтарилиб кетган.

Мутахассислар колхозчиларга мувақкат зовурлар қазиб ер ости сувлари сатҳини пасайтиришни тавсия қилдилар. Акс ҳолда бу пайкаллардаги ҳосилнинг анча қисми нобуд бўлиши мумкин. Колхозда мутахассислар тавсияси амалга ошира бошланди.

(ЎзТАГ мухбири).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг пленуми тўғрисида

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

10 август куни Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг VI пленуми бўлди. «КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил июнь Пленуми қарорлари асосида экономикани бошқаришни тубдан қайта қуришни таъминлаш соҳасида республика партия ташкилотларининг вазифалари тўғрисида» Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. Б. Усмонхўжаев доклад қилди.

Доклад юзасидан музокараларда Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Ғ. Ҳ. Қодиров, Қорақалпоғистон область партия комитетининг биринчи секретари Қ. Саликов, Сурхондарё область Гагарин районидаги «Искра» совхозининг директори П. Худоёров, «Узбекшахтострой» трестининг Тошкент областидаги 6-Ангрен қурилиш бошқармаси бригадири Д. А. Зазулин, Ўзбекистон ССР маориф министри О. С. Аббосова, Хоразм область партия комитетининг биринчи секретари М. М. Мирқосимов, Наманган область ижроия комитетининг раиси Б. Д. Ҳакимов, «Главташкентстрой» бошлиғи Қ. П. Дудин, Тошкент шаҳар партия комитетининг биринчи секретари Б. Ф. Сатин, Қўқондаги Й. Охунбобоев номли тикувчилик фабрикасининг директори С. Н. Раҳмонова, Андижон область Москва район партия комитетининг биринчи секретари Х. И. Исмонов, Сирдарё область Боёвут районидаги А. С. Пушкин номли совхоз директори С. Абдуқодиров, Жиззах область партия комитетининг биринчи секретари И. С. Умаров, Тошкент областидаги 2-Янгиобод руда бошқармаси директори Г. Х. Сидаков, Бухоро областидаги «Узбекбургаз» ишлаб чиқариш бирлашмасининг бригадири В. Ф. Стрельцов ўртоқлар сўзга чиқдилар.

«Республика партия ташкилотининг КПСС Марказий Комитетининг «Партияга қабул қилиш ва партия сафларини мустаҳкамлаш борасида Тошкент область партия комитетининг ишидаги жиддий камчиликлар тўғрисида»ги қароридан келиб чиқадиган вазифалари» масаласи юзасидан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. П. Анишчев доклад қилди.

Докладни муҳокама қилишда Тошкент область партия комитетининг биринчи секретари Т. А. Алимов ,Қизил Байроқ орденли Туркистон ҳарбий округи сиёсий бошқармасининг бошлиғи—Ҳарбий Кенгаш аъзоси Г. А. Стефановский, Фарғона область партия комитети партиявий-ташкилий ишлар бўлимининг мудири В. И. Балала, Сирдарё область партия комитетининг иккинчи секретари Б. Алламуродов, «Совет Ўзбекистони» газетасининг редактори Л. Қаюмов, Самарқанд область партия комитетининг иккинчи секретари Ю. С. Васильев, Қашқадарё область Шаҳрисабз шаҳар партия комитетининг биринчи секретари Ш. О. Мансурова ўртоқлар сўзга чиқдилар.

Пленум муҳокама қилинган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилди.

Пленум ташкилий масалаларни кўриб чиқди. Г. М. Писулин Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Енгил саноат ва халқ истеъмол моллари бўлими мудири этиб тасдиқланди.

Пленум ишдаги жиддий камчиликлари учун Бухоро область ижроия комитетининг собиқ раиси ўртоқ Н. Нарзуллаевни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети аъзолигидан, Ўзбекистон ССР ўрмон хўжалиги собиқ министри ўртоқ П. Ю. Юсуповни Марказий Комитет аъзолигига кандидатликдан чиқарди.

Пленум ишида КПСС Марказий Комитетининг масъул ходимлари И. Е. Пономарев, В. Н. Куликов ўртоқлар қатнашдилар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг пленуми шу билан ўз ишини туғаллади.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ 1987 ЙИЛ ИЮНЬ ПЛЕНУМИ ҚАРОРЛАРИ АСОСИДА ЭКОНОМИКАНИ БОШҚАРИШНИ ТУБДАН ҚАЙТА ҚУРИШНИ ТАЪМИНЛАШ СОҲАСИДА РЕСПУБЛИКА ПАРТИЯ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. Б. УСМОНХЎЖАЕВ доклади

Ўртоқлар!

КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил июнь Пленуми партия билан халқ ҳаётида алоҳида ўрин тутади. Бу Пленум 1985 йил апрелида олға сурилган, партия XXVII съезди ҳужжатларида, Марказий Комитетнинг январь Пленуми қарорларида ишлаб чиқилган яхлит қайта қуриш концепцияси ғоясини тайёрлашни ниҳоясига етказди. Совет жамиятини революцион янгилаш ва унинг тараққиётини жадаллаштириш иши марксизм-ленинизм назарияси негизида яна бир бор чуқур асослаб берилди, амалий ишларга кўчирилди. Бу революцион янгиланиш ва жадаллаштириш ҳал қилувчи ижтимоий соҳада — халқ турмушининг негизига дахлдор бўлган иқтисодий соҳада амалга оширилмоқда.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ М. С. Горбачев докладида ва Пленум қабул қилган қарорларда хўжалик механизмини тубдан ислоҳ қилишнинг йўналишлари ва йўллари белгилаб берилди. Пленум «Экономикани бошқаришни тубдан қайта қуришнинг асосий қоидалари»ни тасдиқлади, умумхалқ муҳокамасини ҳисобга олган ҳолда узил-кесил ишлаб чиқилган давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисида СССР Қонуни лойиҳасини маъқуллади (бу Қонунни СССР Олий Советининг сессияси қабул қилган), бошқаришнинг марказий, республика ва маҳаллий органлари фаолиятини, халқ хўжалигини планлаштириш ва ташкил этиш системасини қайта тузиш принципларини белгилаб берди.

Пленумнинг Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XIX Бутуниттифоқ конференциясини келгуси йил июнида чақириш тўғрисидаги қарори принципиал аҳамиятга эгадир, унда КПСС XXVII съезди қарорлари қандай амалга оширилаётганлиги, XII беш йиллик биринчи ярмининг асосий якунлари ва партия ташкилотларининг қайта қуриш жараёнини чуқурлаштириш борасидаги вазифалари, партия ва жамият турмушини янада демократиялаштириш чоралари тўғрисидаги масалаларни муҳокама қилиш кўзда тутилган.

Марказий Комитет Пленуми барча мураккаблик ва қийинчиликларга қарамай, қайта қуриш ғоявий ва маънавий ғалаба қозонди, эндиликда кенгайиб ва чуқурлашиб бормоқда, деган хулосага келди. Ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар, зиёлилар — бутун совет халқи қайта қуришни якдиллик билан қўллаб-қувватламоқда, бу эса янгиланиш иши муваффақияти учун ҳал қилувчи аҳамиятга эгадир.

Мамлакатимизнинг ҳамма жойида бўлгани каби Ўзбекистон коммунистлари, меҳнаткашлари партиямизнинг социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш, экономикани бошқаришни тубдан қайта қуриш, жамият турмушининг ҳамма жиҳатларини демократиялаштириш йўлини якдиллик билан маъқулламоқдалар.

I. Қайта қуришнинг дастлабки якунлари ва долзарб вазифалари

Ўртоқлар! Республика халқ хўжалиги тубдан соғломлаштиришга муҳтож эканлигини исбот қилиб ўтиришга ҳожат бўлмаса керак, деб ўйлайман. КПСС Марказий Комитетининг Пленумида таъкидлаб ўтилганидек, агар мамлакатимиз экономикаси кризисолди ҳолатида бўлса, тўла асос билан айтиш мумкинки, Ўзбекистонда турғунлик ҳодисалари ғоят ўткир намоён бўлди, республикамиз жамият ва давлат олдида катта қарздор бўлиб қолди.

Республика партия ташкилоти салбий ҳодисаларнинг оқибатларини бутунлай тугатиш, турмушимизнинг ҳамма соҳаларини соғломлаштириш учун қизғин кураш олиб бормоқда. Бу ғоят мураккаб ишда биз КПСС Марказий Комитетининг, Иттифоқ ҳукуматининг эътибори ва мададини муттасил сезиб турибмиз. Кадрлар масаласида, ишлаб чиқарувчи кучларни жадал ривожлантиришда, социал проблемаларни ҳал қилишда бизга ҳар томонлама чинакам интернационал ёрдам берилмоқда.

Кўриб турибсизларки, ўртоқлар, КПСС Марказий Комитети катта камчиликларимиз учун бизни партиявий принципиаллик билан танқид қилиб, айни пайтда Ўзбекистон экономикаси ва маданиятини юксалтиришда ғамхўрлик қилмоқда. Бундай шароитда қайта қуришни хоҳлаганлар ишга киришиб кетди, хоҳламаганлар эса эскиликка ёпишиб олиб амалда қайта қуришга тўсқинлик қилмоқда, воқеаларнинг ортида судралиб бормоқда.

Шу сабабли коммунистларнинг масъулиятини ошириш, авангардлик ролини таъминлаш масаласи жуда кескин бўлиб турибди. Партия комитетлари ва ташкилотларида қайта қуриш иқтисодий, социал, маънавий жараёнлардан орқада қолишига йўл қўйиб бўлмайди.

Шу жиҳатдан қараганда, КПСС Марказий Комитетининг «Ўзбекистон Компартияси Тошкент область ташкилотида партияга қабул қилиш ва партия сафларини мустаҳкамлаш ишидаги жиддий камчиликлар тўғрисида» яқинда қабул қилган қарори ғоят муҳим аҳамиятга эгадир. Мана шу жуда муҳим умумпартия ҳужжатидан келиб чиқадиган вазифалар, қоидалар ва хулосалар бутун республика партия ташкилоти учун актуал ҳисобланади. Бу масала ҳам пленумимиз муҳокамасига киритилмоқда.

Ҳозир республика партия ташкилотининг ижтимоий-сиёсий практикасида ижобий ўзгаришлар бўлмоқда, деб айтиш мумкин. Танқид ва ошкоралик кўпроқ бўлиб қолди. Халқ депутатлари маҳаллий Советларига, шу жумладан кўп мандатли округлардаги сайлов янада кенг демократия, ўз фикрини эркин ифодалаш вазиятида ўтди. Партия, совет, хўжалик раҳбарларини бир неча номзодни ошкора муҳокама қилиш йўли билан сайлаш практикага кириб келмоқда.

Тошкент, Наманган, Сирдарё, Хоразм областларидаги бир қанча партия комитетлари ва ташкилотлари ишида кўпгина социал-иқтисодий проблемаларни ҳал этишга имкон бераётган янгича самарали ёндашувлар, иш форма ва методлари кенгайиб бормоқда.

РЕСПУБЛИКАМИЗДА ПАРТИЯ ВА ДАВЛАТ ИНТИЗОМИНИ МУСТАҲКАМЛАШ, КАДРЛАР МАСЪУЛИЯТИНИ ОШИРИШ ЮЗАСИДАН ОЛИБ БОРИЛАЁТГАН ИШЛАР НАТИЖА БЕРА БОШЛАДИ. Ишлаб чиқариш ҳажмининг муайян даражада кўпайишига, халқ хўжалиги бир қанча тармоқларида ўсиш суръатларининг ортишига эришилди. 1983—1984 йилларда саноат маҳсулоти ўсишининг йиллик ўртача суръати 3,5 процентни ташкил этган бўлса, сўнгги икки йилда 6,5 процентни ташкил этди; саноатда эса меҳнат унумдорлигининг ўсиши 0,3 процентдан 4 процентга етди.

Чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш барқарор ўсиб бормоқда. Аҳолини газлама, пойабзал, бошқа товарлар билан таъминлаш бирмунча яхшиланди, кўпроқ тўловли ва маиший хизмат кўрсатилмоқда. Молиявий аҳволда баъзи ижобий ўзгаришлар кўзга ташланмоқда, хўжалик фаолиятининг барча турларидан олинган фойда деярли 20 процент кўпайди.

Партия томонидан қораланган социал соҳани ривожлантиришга «қолдиқ ёндашуви» аста-секин бартараф этилмоқда. 1985—1986 йилларда ҳамма манбалар ҳисобига 600 минг квадрат метр уй-жой, 60 минг ўринли мактаб, 16 минг ўринли болалар боғча ва яслилари, 2 минг ўринли касалхоналар олдинги икки йилдагига нисбатан кўпроқ ишга туширилди.

Шу билан бирга ана шу ҳамма ўзгаришлар ҳали узил-кесил тусда эмаслигини, республика тараққиётидаги асосий бурилиш тенденцияларини белгилаб бермаслигини тушуниб турибмиз. Шу сабабли КПСС Марказий Комитети июнь Пленуми йўл-йўриқлари ва янги иқтисодий ислоҳот талаблари асосида мана шу дастлабки силжишлар қаерда, қандай қилиб ва нималар ҳисобига бўлганлигини, кўп соҳалардаги турғунлик сабаблари нимада эканлигини кўриб чиқиш жуда муҳимдир. Илғор коллективларнинг тажрибаси хўжалик механизмини қайта қуришга асос қилиб олиниши керак.

Мисол учун Олмалиқ кон-металлургия комбинатини олиб кўрайлик. Бу ерда 76 та хўжалик ҳисобидаги бригадада уч мингдан ортиқ киши меҳнат қилмоқда. Бу бригадалар юксак меҳнат унумдорлигини, хом ашё, материаллар, электр энергия кўплаб тежалишини таъминламоқда. Партия комитети, цех партия ташкилотлари, партия группалари ташаббускорлик билан ишламоқда, кадрларни танлашнинг демократик принциплари нормага айланиб қолди, кўпгина ишлаб чиқариш бўлинмаларининг раҳбарлари меҳнат коллективлари томонидан сайлаб қўйилган. Натижада товар маҳсулот ишлаб чиқариш етти ойлик плани ошириб бажарилди, коллектив шартнома асосида маҳсулот етказиб бериш топшириқларини тўла бажарди. Маҳсулотнинг ҳаммаси биринчи тақдимдаёқ давлат қабулига топширилмоқда.

Пудрат, хўжалик ҳисоби принциплари ҳамма тармоқларда, айниқса қишлоқда юксак самарадорликни таъминлайди. КПСС Марказий Комитетининг Пленумида Жиззах область, Пахтакор районидаги Кичанов номли совхоз тажрибаси таъкидлаб ўтилди. Бу совхозда коллектив ва оила пудратини моҳирлик билан қўлланиш, харажатларни ҳисобга олишнинг чек системасини жорий этиш ҳисобига қолоқлик қисқа вақт ичида бартараф этилди, юксак ишлаб чиқариш кўрсаткичларига ва иқтисодий кўрсаткичларга эришилди. Шу областдаги Бахмал районининг «Партия XXIII съезди» совхозида ва Наманган область, Норин районидаги «Коммунизм» колхозида ҳам ана шундай тажриба бор. Хоразм областидаги Хонқа районида 4 мингга яқин оилавий звено тузилган бўлиб, улар пахта ҳосилдорлигини гектарига 41 центнерга етказдилар. Навоий областидаги Октябрь 50 йиллиги номли совхозда ўртоқ Шохурова звеноси чўчқаларни боқиш ва семиртиришни оила пудратига олди. Шохурова ва унинг ўғлига минг бош чўчқа бириктиб қўйилган, бир центнер гўштнинг таннархи салкам 220 сўм бўлмоқда, таққослаш учун шуни айтиш мумкинки, шу областдаги Хатирчи районида бир центнер гўштнинг таннархи ўртача 336 сўмни ташкил этмоқда. Ходимларнинг даромадлари ҳам ишига мувофиқ тақсимланмоқда.

Аммо булар қайта қуришда қандай катта резервлар мавжудлигини кўрсатувчи мисоллар, холос. Айни пайтда булар ана шу имкониятлардан журъатсизлик билан фойдаланаётган кишилар учун қаттиқ таъна ҳамдир.

КПСС Марказий Комитетининг Пленумида таъкидланганидек, бир томондан янгиланиш талаблари, ижодкорлик, бунёдкорлик ташаббуслари билан, иккинчи томондан консерватизм, бўшашувчилик, турғунлик ўртасидаги қарама-қаршиликлар тобора яққол кўзга ташланмоқда. Қайта қуриш ҳали кўп жойга етиб боргани йўқ. Бир қанча партия комитетларининг жамиятда авж олиб бораётган янги жараёнлар ва ҳодисалардан орқада қолишидек ташвишли тенденция мавжудлиги аниқланди. Баъзи бировлар қайта қуришнинг узоқ муддатга мўлжалланган ва истиқболни кўзловчи характерини кўп куч-ғайрат сарфламай, шошилмай ишлаш мумкин, деб тушунмоқдалар. Социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштиришга оид кўпгина тадбирлар секинлик билан, чала бажарилмоқда.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюроси Бухоро, Андижон, Қорақалпоғистон область партия комитетларининг ҳисоботларини муҳокама қилиш чоғида ана шу жиддий камчиликларни таъкидлади. Қабул қилинган қарорлар Марказий Комитет аъзоларига маълум. Биз область партия комитетларининг бюроларидан ва шахсан биринчи секретарлари И. Ж. Жабборов, М. М. Орипжонов, Қ. С. Салиқов ўртоқлардан бу қарорлар активлик билан рўёбга чиқарилишини кутмоқдамиз.

Самарқанд областидаги ишларнинг аҳволи катта ташвиш туғдирмоқда. Бу ерда КПСС XXVII съезди қарорлари бажарилиши қониқарли таъминланмаяпти. Ташкилотчилик ва сиёсий ишлар бўшаштириб юборилганлиги, қайта қуришдаги сусткашлик, раҳбарлик услуби ва методларидаги консерватизм натижасида хўжалик ва маданий қурилишнинг кўп соҳаларида турғунлик ҳоллари авж олиб кетмоқда. Халқ хўжалигида иқтисодий кўрсаткичлар йилдан-йилга ёмонлашмоқда.

Мафкуравий, тарбиявий ишларда қўпол хатолар ва нуқсонларга йўл қўйилди. Кадрларга нисбатан талабчанлик сусайиб кетди, одамларнинг сиёсий, ишчанлик ҳамда ахлоқий-маънавий фазилатларини чуқур ўрганмай туриб, уларни раҳбарлик лавозимларига кўтаришга йўл қўйилмоқда, ўз обрўсини тўкиб қўйган шахсларни бир раҳбарлик лавозимидан иккинчи лавозимга кўчириш давом этмоқда.

Область партия комитетининг бюроси ва унинг биринчи секретари ўртоқ Р. С. Ашуралиев қайта қуришга кўниколмади. Область ҳаётига партиявий раҳбарлик қилишнинг форма ва методларини янгилай олмади. Ижро интизоми пастлигича қолмоқда, шаҳар ва район партия комитетлари, бошланғич партия ташкилотлари, совет, хўжалик органлари, касаба союз ва комсомол ишида жиддий ўзгариш бўлмаяпти. Партия директивалари ва ўз қарорларини бажаришни контрол қилиш бўшаштириб юборилган. Масалан, область партия комитетида капитал қурилиш масалалари 1985 йилда бюро мажлисларида 18 марта, 1986 йилда 11 марта кўриб чиқилган. Бироқ капитал қурилиши планлари барбод этилди.

Ишлаб чиқариш ва ижтимоий турмушнинг барча соҳаларида қайта қуришда имиллашга тоқат қилиб бўлмайди. КПСС Марказий Комитети январь ва июнь Пленумларининг қарорларида жадаллаштиришнинг қудратли сиёсий ва иқтисодий механизми жамланиб, ишга солинди. Эндиликда бу механизмнинг тўла куч билан ишлаши сиз билан бизга боғлиқ, ўртоқлар.

Ҳолбуки, холисона таҳлил шуни кўрсатмоқдаки, бир қанча жойларда қайта қуриш ташкилий ва идеологик жиҳатдан пухта таъминланмаяпти. Область, шаҳар, район партия комитетлари, бошланғич партия ташкилотлари меҳнат коллективлари сиёсий ва ишлаб чиқариш ҳаётининг боришини жиддий ўзгартиришга эриша олмаяптилар.

Етти ойлик иш якунлари ҳам шундан далолат бермоқда. Ана шу даврда саноатда ишлаб чиқаришнинг ўсиш суръати амалда 1,2 процентни ташкил этди. Ҳолбуки, ўтган йилнинг шу даврида ўсиш суръати 7,6 процент даражасида эди.

Кооперация асосида маҳсулот етказиб бериш ҳамон барбод бўлмоқда, 296 корхона ёки ҳар уч корхонадан бири шартнома бўйича маҳсулот етказиб бериш мажбуриятларини уддалай олмади.

Умуман саноатда меҳнат унумдорлиги ўтган йилнинг январь—июль ойларидагига нисбатан 1,3 процент камайиб кетди.

Айниқса, Андижон областида катта қолоқликка йўл қўйилди, бу ерда маҳсулот етказиб бериш плани 94,1 процент бажарилди, холос. Бухоро областида халқ истеъмоли товарлари пландагига нисбатан 6,5 миллион сўмлик кам ишлаб чиқарилди, меҳнат унумдорлиги 1986 йилдагига нисбатан 9 процент камайиб кетди.

Капитал қурилишдаги аҳвол ҳам ташвишли. Асосий фондларни ишга тушириш йиллик плани атиги 32 процент, уй-жойларни ишга тушириш плани 46 процент, мактабларни ишга тушириш плани 72 процент, мактабгача тарбия болалар муассасаларини фойдаланишга топшириш плани 30 процент, ҳунар-техника билим юртларини фойдаланишга топшириш 53 процент, касалхоналар ва поликлиникаларни фойдаланишга топшириш йиллик плани 32 процент бажарилди. Бу кўрсаткичларнинг деярли ҳаммаси ўтган йилнинг етти ойи натижаларига нисбатан анча камдир. Коллектив пудрати заминидаги катта имкониятлардан жуда ёмон фойдаланилмоқда.

Транспортда юк ташишни ташкил этиш яхшиланмаяпти. Бу ерда чиқим механизми ҳамон амал қилмоқда, иқтисодий омиллардан ёмон фойдаланилмоқда, шартномаларнинг бажарилиши барбод этилмоқда. Натижада пассажирлар ва юкларни ўз вақтида манзилга етказиш таъминланмаяпти.

Автотранспортдан фойдаланишни марказлаштириш — унинг самарадорлигини ошириш йўлидир. Таҳлил шуни кўрсатмоқдаки, машиналарнинг атиги 18 процентини жамланган ихтисослаштирилган автохўжаликларда идораларга қарашли автохўжаликларга нисбатан меҳнат унумдорлиги 84 процент юқори, юк ташиш таннархи эса 26 процент арзон бўлмоқда.

Хўжалик раҳбарларининг эътиборини янгича шароитда бундай исрофгарчиликка йўл қўйиб бўлмаслигига ҳамда бундай исрофгарчилик учун меҳнат коллективлари маблағи ҳисобидан тўлашга тўғри келаётганлигига қаратишни истар эдим.

Агросаноат комплекси тармоқларининг иши бизни қониқтирмаяпти. Андижон ва Қашқадарё областларида чорва мол ва паррандa харид қилиш, Қашқадарё областида сут харид қилиш, Қорақалпоғистон АССРда, Бухоро, Жиззах ва Навоий областларида тухум харид қилиш планлари бажарилмади. Бир қанча областларда ғўза парваришида, ем-хашак тайёрлашда, иттифоқ-республика фондига сабзавот ва мева етказиб беришда қолоқликка йўл қўйилмоқда. Хўжаликларда ва улар билан боғлиқ бўлган корхоналарда бригада пудрати ва айниқса, оила пудрати имкониятларидан жуда кам фойдаланилмоқда, техниканинг туриб қолишига, агротехника тадбирларининг ўз вақтида амалга оширилмаслигига йўл қўйилмоқда.

Чакана товар обороти ва аҳолига маиший хизмат кўрсатиш плани барбод этилди, йил бошидан буён 530 миллион сўм пул кам тушди, натижада пул муомаласида кескин аҳвол юз бермоқда. Савдо ва маиший хизмат кўрсатиш маданияти ҳали ҳам пастлигича қолмоқда, тўловли хизмат кўрсатиш соҳаларини ривожлантириш имкониятларидан фойдаланилмаяпти.

Биз экономикада туб сифат ўзгаришлари даврига қадам қўймоқдамиз. Шу сабабли кундалик ишларга ҳам, истиқболдаги вазифаларга ҳам янги позициялардан туриб, қайта қуришнинг янги мезонлари асосида ёндашмоқ керак.

Ўртоқлар! КПСС Марказий Комитетининг июнь Пленуми биринчи галда ҳал этилиши лозим бўлган проблемаларни аниқ белгилаб берди, улар жадаллаштириш жараёнининг асосий бўғинларидир. Бой резервларимиздан тўлароқ фойдаланган ҳолда бу проблемаларни сира кечиктирмай ҳал этиш керак.

Озиқ-овқат программасини олиб кўрайлик. Ҳозир уни амалга ошириш учун янги катта имкониятлар вужудга келмоқда. КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати республика халқ хўжалигини ривожлантиришнинг энг муҳим муаммоларига эътибор бериб, катта ғамхўрлик қилмоқдалар. Бу билан деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш ва сифатини яхшилаш учун, умуман қишлоқда иқтисодий вазиятни ўзгартириш учун объектив имкониятлар яратилмоқда.

Бироқ бу ғамхўрлик ва ёрдамни ишдаги жадалликни камайтириш, бутун агросаноат комплекси фаолиятининг пировард натижалари учун масъулиятни пасайтириш, деб ҳисоблаш жуда катта хато бўлур эди.

Аксинча, гап пахта толаси сифатини тубдан яхшилаш, ҳар юз гектар ҳайдаладиган ер ҳисобига ҳамма турдаги деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари олишни кўпайтириш, ерларнинг мелиоратив ҳолатини тубдан яхшилаш ва ҳосилдорлигини ошириш ҳақида, ҳар бир хўжалик даромад келтирадиган рентабел хўжаликка айланиши тўғрисида бормоқда. Аммо кўпгина партия, совет ва хўжалик раҳбарлари бу вазифанинг муҳимлигини тушуниб етмаётирлар. Бу эса аввало, план интизоми бузилишида кўзга ташланмоқда.

(Давоми иккинчи бетда).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ 1987 ЙИЛ ИЮНЬ ПЛЕНУМИ ҚАРОРЛАРИ АСОСИДА ЭКОНОМИКАНИ БОШҚАРИШНИ ТУБДАН ҚАЙТА ҚУРИШНИ ТАЪМИНЛАШ СОҲАСИДА РЕСПУБЛИКА ПАРТИЯ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши биринчи бетда).

КПСС Марказий Комитети қишлоқ хўжалиги муттасил орқада қолаётганлиги учун бизни қаттиқ танқид қилди. Бу ҳаққоний танқиддир. Ўтган йили 810 та хўжалик ёки хўжаликларнинг ярмидан кўпроғи пахта тайёрлаш планини, 567 та хўжалик сабзавот тайёрлаш планини, деярли шунча хўжалик сут ва гўшт тайёрлаш планини уддалай олмади. Шу сабабли республика 830 миллион сўмлик маҳсулотни ололмай қолди

Айниқса, Қашқадарё, Жиззах областларида ва Қорақалпоғистон АССРда қолоқ хўжаликлар кўп. Айни мана шу регионларда жуда кўп қийинчиликлар ва мураккабликлар юз берганлигини тушунамиз. Аммо холисона айтиш керакки, область, район партия комитетлари жойлардаги агросаноат комплекси раҳбарлари жиддийроқ ишлашмаяпти. Ҳар бир хўжаликда, регионда, областда суғориладиган ерлар самарадорлигини ошириш, асосий бойлигимиз бўлган ердан фойдаланишни тубдан яхшилаш учун реал имкониятлар бор. Ана шу имкониятларнинг ҳаммасидан ўтмишдаги қийинчиликларни баҳона қилмай, фойдаланиш учун кадрлар ҳозир тўла жавоб беришлари керак.

Яқинда биз КПСС Марказий Комитетининг «Ўзбекистон ССР, Тожикистон ССР ва Туркманистон ССРда агросаноат комплексининг табиий-иқтисодий потенциалидан қониқарсиз фойдаланилаётганлиги тўғрисида»ги қарорини бажариш юзасидан вазифаларимизни батафсил муҳокама қилиб олдик.

Шу сабабли баъзи масалаларгагина тўхталиб ўтаман. Ҳозир мелиорациядаги инвестиция сиёсати тубдан қайта қурилмоқда, капитал маблағларнинг 70 процентидан кўпроғи суғориладиган ерларни реконструкциялаш ва унумдорлигини оширишга сарфланмоқда. 600 минг гектар ерни яхшилаш учун шошилинч ишларни амалга ошириш лозим. Биз беш йилликнинг қолган даврида 15 минг километр ёпиқ зовур қуришимиз, 200 минг гектардан ортиқ ерни яхшилаб текислашимиз, деярли 3 минг километр каналга бетон ётқизишимиз, 1,5 минг километр магистрал ва ташлама коллекторларни реконструкциялашимиз ва қуришимиз, 370 минг гектар ерда суғоришнинг янги техникасини жорий этишимиз керак. Уч ярим йил ичида ёпиқ зовур қурилишида бутун урушдан кейинги йиллар давомида бажарилганининг ярми миқдорда иш қилишимиз лозим.

Шунга қарамай, сув хўжалиги ташкилотлари (К. Сапоев, Э. Турсунов ўртоқлар) ўз ишларини жуда секинлик билан қайта қурмоқдалар. Ўтган йили атиги 310 километр каналга бетон ётқизилди, салкам 1000 километр ёпиқ дренаж қурилди. Башарти, биз бундан буён ҳам шундай суръат билан ишлайдиган бўлсак, белгиланган программани аср охиригача ҳам бажара олмаймиз. Шу сабабли олдимизда шу йилнинг ўзидаёқ мелиорация ишлари ҳажмини уч баравар ошириш вазифаси турибди. Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги, «Главсредазирсовхозстрой» ерларни мелиорациялашга чинакамига киришишлари, партия ва совет органлари эса бу ишни қаттиқ назорат қилиб боришлари керак.

Озиқ-овқат программасини рўёбга чиқариш мақсадида экин ва боғ майдонларини кенгайтириш учун вужудга келган имкониятлардан мумкин қадар самаралироқ фойдаланиш жуда муҳимдир. Пахта майдонларини ҳозирги 74 процентдан 67 процентга тушириб, пахтакор хўжаликларда бедапояларни кенгайтиришимиз, ихтисослаштирилган мева-сабзавотчилик колхозлари ва совхозларида пахта етиштиришдан воз кечишимиз, бинобарин, бундай колхоз ва совхозларда сабзавот-полиз экинлари ва картошка майдонларини тегишли даражада кўпайтиришимиз мумкин бўлади. Шу тариқа пахтачиликни илмий асосга ўтказиш учунгина эмас, шу билан бирга чорвачиликнинг озуқа базасини мустаҳкамлаш, озиқ-овқат тармоқларини ривожлантириш учун ҳам имкониятлар вужудга келтирилади.

Ана шундай шароитда партия комитетларининг ташкилотчилик ва сиёсий ишлари илғор технологияларни, хўжалик ҳисобини, коллектив ва оила пудратини жорий этиш негизида ерлардан фойдаланишда юксак самарадорликни таъминлашга қаратилиши керак.

Бу соҳада энг муҳими хўжалик ҳисоби ғоясининг ўзини обрўсизлантирадиган расмиятчиликка йўл қўймасликдир. Масалан, Ўтган йили Ғалаба районидаги «Коммунизм» совхозида бешта оилавий звено «тузилди», бу звенолар планни бажармади. Агар шартнома тузилмаган, оилавий звенолар маҳсулот етиштириш юзасидан ўз зиммаларига ҳеч қандай мажбурият олмаган бўлса, совхоз дирекцияси эса уларга ҳеч қандай амалий ёрдам қилмаган бўлса, қандай пудрат ҳақида гап бўлиши мумкин? Пудрат усулига ўтган оилалар пировард натижага қараб, қандай даромад олишларини тасаввур ҳам қилмаганлар. Бу йил совхозда на бирорта бригада, на бирорта звено, на бирорта оила пудрат усулига ўтиш истагини билдирмаганлиги табиийдир. Совхоз директори А. Ҳасанов эса ҳеч қандай далил-исботсиз бизнинг шароитимиз бошқача, коллектив пудрат бизнинг шароитимизга тўғри келмайди, демоқда.

Область, республика ташкилотларининг баъзи раҳбарлари ҳам бундай фикрга қўшилмоқдалар. Шуни айтиш кифояки, Қорақалпоғистон АССРда, Бухоро областида харажатларнинг чек системасини жорий этган бирорта ҳам хўжалик йўқ, Навоий, Қашқадарё областларида эса бирорта ҳам хўжалик бошқаришнинг цех структурасига ўтмаган.

Қишлоқда бригада пудрати ғоясига ҳаммамиз ўз муносабатимизни ўзгартиришимиз керак. Бу айниқса, Қашқадарё, Жиззах, Сирдарё областларидаги қўриқ массивларга тааллуқлидир. Бир қанча йиллардан буён Фарғона водийсидаги аҳолининг бир қисмини бу ерга кўчириш юзасидан иш олиб борилмоқда. Яхши уй-жой, рўзғор шароитлари билан таъминланмаган, моддий манфаатдорликдан маҳрум этилган одамлар янги жойларда муқим ўрнашиб қолмаяптилар.

Область партия комитетлари, область ижроия комитетлари, Давлат агросаноат комитети, Давлат меҳнат комитети бу масалалардаги бўшашувчиликка ниҳоят барҳам беришлари, ишга чинакам киришишлари керак. Чунки биз ўз харажатларини ўзи қоплаш ва ўзини-ўзи маблағ билан таъминлашга ўтиш муносабати билан кенг кўламли ишларни амалга оширар эканмиз, бунда республика меҳнат коллективларида биз таяна оладиган бригада пудрати ва хўжалик ҳисоби бўлиши лозим.

Маҳсулотни сақлаш, сотиш ва қайта ишлаш масалалари тобора кескин бўлиб бормоқда. КПСС Марказий Комитетининг июнь Пленумида бизда одамларнинг кундалик эҳтиёжларини қондириш учун бой ички имкониятлардан омилкорлик билан фойдаланилмаётганлиги, ҳатто кондитер маҳсулотлари мамлакатимизнинг бошқа регионларидан келтирилаётганлиги учун республикамиз шаънига жиддий эътирозлар билдирилди. Озиқ-овқат маҳсулотларининг жуда кўп турлари етиштирилаётган бир пайтда Давлат агросаноат комитети ишлаб чиқариш қувватларининг 80 процентдан ҳам камроғидан фойдаланмоқда.

Маҳсулот сифати пастлигича қолмоқда. Энг асосий ризқ-рўзимиз —нонга ҳам бепарволик билан қаралмоқда. Саноатнинг озиқ-овқат тармоқларида маҳсулотнинг сақланиши ва сифати учун ходимларга нисбатан талабчанлик анча бўшаштириб юборилган.

Ўртоқлар, қачонгача қўл чўзиб юрамиз. Маҳсулотлар нобуд ва исроф бўлишининг олдини олиш, уни қайта ишлаш даражасини ошириш — бу асосий резерв бўлиб, аҳолини таъминлашни яхшилаш учун аввало ана шу резервдан фойдаланиш керак. Давлат агросаноат комитети, область партия комитетлари ва область ижроия комитетлари айниқса, маҳсулот етиштирилаётган жойларда мева-сабзавот маҳсулотлари ва картошкани сақлайдиган омборлар қуриш ва реконструкциялашни тезроқ тугаллаш, савдо точкалари, дўконлар ва магазинлар тармоғини кенгайтириш, озиқ-овқат саноатини қайта ташкил этиш учун қўшимча ресурсларни қидириб топишлари лозим.

Умумиттифоқ фондига, айниқса Москва ва Ленинградга мева-сабзавот маҳсулотлари етқазиб бериш планларини сўзсиз бажариш, Тошкент, республиканинг область ва саноат марказлари аҳолисини сабзавот ва мева билан таъминлашни яхшилаш ҳозирги пайтда сира кечиктирмай ҳал этиладиган вазифадир. Бу ишда хўжаликларга бериб қўйилган пландаги маҳсулот етказиб бериш ҳажмининг 30 процентини келишилган нархлар билан сотиш ҳуқуқидан кенг фойдаланиш лозим.

Яна бир муҳим масала. Беда майдонлари кенгайтирилиши билан оқсилга бой ем-хашак етиштириш ҳажмини кўпайтириш учун «Ем-хашак» тармоқ программасини амалга ошириш, шу асосда бошқа программаларни— «Гўшт», «Сут», «Парранда» программаларини рўёбга чиқариш учун қулай имкониятлар вужудга келтирилмоқда. Бу программаларнинг асосий кўрсаткичлари қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг йиллик планларида акс эттирилиши ва сўзсиз бажарилиши керак.

Ва ниҳоят, қишлоқ ёрдамчи хўжаликларига эътиборни бир дақиқа ҳам бўшаштирмаслик керак. Биз бу муҳим ишни йўққа чиқараётган корхоналар ва ташкилотлар раҳбарлари позициясини тушунмаяпмиз, партия комитетлари ва ташкилотлари эса уларга нисбатан тегишли талабчанлик қилмаяптилар. Шу йилнинг ўзидаёқ республикамизда ёрдамчи хўжаликлар сони 13 процент, масалан, Қашқадарё областида ярмидан кўпроғи, Навоий, Самарқанд, Сурхондарё областида тўртдан бир қисми камайиб кетди. Бундай боқимандаликка қатъий барҳам бериш керак.

Хўжаликларнинг раҳбарлари қишлоқ меҳнатчиларининг якка тартибдаги ёрдамчи хўжаликларини ривожлантиришга мадад ва эътибор беришлари, партия ташкилотлари, қишлоқ ва овул Советлари эса бу ишни уюштиришлари ва қаттиқ назорат қилиб боришлари зарур.

Республика агросаноат комплексини янада самарали ривожлантириш муаммоларининг ўткирлиги ва аҳамиятини ҳисобга олиб, бу масалаларни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг навбатдаги пленумида кўриб чиқишга қарор қилинди.

КПСС Марказий Комитетининг Пленумида **уй-жой проблемаси**га алоҳида эътибор берилди. Бу проблемани КПСС XXVII съезди талабларига мувофиқ ҳал этишимиз учун 2000-йилгача мавжуд уй-жой фондини икки баравар кўпайтиришимиз лозим. Бу умумхалқ ишига айланиши, пудратчи ташкилотлар, хўжалик усули, кооперативлар, якка тартибда уй қурувчилар энг аввало ана шунга сафарбар этилиши керак.

Илғор коллективларнинг тажрибаси бу ишда қандай катта имкониятлар борлигини кўрсатиб турибди. Яқинда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети сўнгги вақтда В. П. Чкалов номли Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмасида коллектив ишлаб топган маблағ ҳисобига уй-жой қуриш юзасидан бошланган ишни маъқуллади. Бу ерда горькийликлардан намуна олиб, уй-жой қуришнинг катта программаси белгиланди. Бу программага мувофиқ, икки беш йилликда хўжалик усули билангина 270 минг квадрат метр уй-жой қурилади, бу эса корхона меҳнатчиларини квартира билан таъминлаш муаммосини тўла ҳал қилиш имконини беради. Республиканинг барча партия ва совет органлари бу ташаббусни ўрганишлари ва ундан фойдаланишлари керак.

Уй-жой қурилишини ривожлантириш бинокорлик материаллари проблемасига бориб тақалмоқда. Маҳаллий ресурслар ҳисобига бинокорлик материаллари ишлаб чиқаришнинг тармоқ программаси зарур. Бу программанинг асосий йўналишлари ҳозироқ равшан бўлиб қолди. Бу йўналишлар—маҳаллий хом ашёдан янги самарали материаллар ишлаб чиқариш, хўжаликларда ва район марказларида ғишт заводлари қуриш, тақчил материалларни бутун чоралар билан тежаш ва уларни ишлаб чиқаришни кўпайтиришдан иборатдир. Хоразм областидаги Нариманов номли колхоз ва бошқа хўжаликларнинг тажрибаси шуни кўрсатмоқдаки, ўрмон хўжаликларига ўз вакилларини вақтинча ишга юбориш йўли билан ҳатто ёғоч проблемасини ҳам муваффақиятли ҳал қилиш мумкин.

Пленумдаги докладда республикамиз уйсозлик комбинатлари қувватларидан ёмон фойдаланаётганлиги учун танқид қилинди. Масалан, Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигида бу қувватларнинг атиги 70 процентидан, Қурилиш министрлигида 79 процентидан фойдаланилаётган экан, буни нормал ҳол, деб бўладими? Уйсозлик комбинатлари қувватларининг Қорақалпоғистонда 66 процентидан, Жиззах областида 69 процентидан, Хоразм ва Сирдарё областларида 46 процентидан, Сурхондарё областида 35 процентидан фойдаланилмоқда ва ҳоказо. Айни пайтда бу ерларда уй-жой ҳамда социал-маданий-маиший объектлар қурилиши планлари мунтазам барбод қилинмоқда.

Агар биз уйсозлик комбинатлари қувватларидан фойдаланишни лойиҳадаги даражага етказсак, ҳар йили қўшимча 10 минг квартира қуришимиз мумкин. Биз шундай қилишимиз шарт. Шу билан бирга ҳисоб-китоблар шуни кўрсатмоқдаки, уй-жой программасини амалга ошириш учун биз уйсозлик қувватларини бундан буён яна анча ҳажмда оширишимиз керак бўлади, бироқ бу иш билан яхши шуғулланмаяпмиз.

Айниқса, пойтахт области ва Тошкент шаҳрида танг аҳвол юз бермоқда. «Главташкентстрой»га қарашли 2- ва 3- уйсозлик комбинатлари нормадаги 3 йил ўрнига 5 йилдан буён реконструкция қилинмоқда. Қурилиш индустрияси корхоналари имкониятларидан тўла фойдаланилмаяпти.

Республика Министрлар Совети, Давлат агросаноат комитети якка тартибда уй-жой қуришни ривожлантириш учун дарҳол узил-кесил чораларни кўришлари керак. Советларнинг ижроия комитетлари пайчилик асосида қурилишда иштирок этаётган меҳнат коллективларига уй-жой ажратишда қаттиқ тартиб ўрнатишлари зарур.

Шу билан бирга, ўртоқлар, янги қурилишни авж олдиришгина эмас, мавжуд уй-жойларни авайлаб-асраш ва улардан омилкорлик билан фойдаланиш ҳам муҳимдир. Бу соҳада уй-жой-коммунал хизматларнинг роли катта. Лекин уларнинг ривожланиш даражаси замонавий талаблардан орқада қолмоқда. Ҳозир шаҳар уй-жой фонди марказлаштирилган сув таъминоти билан 62 процент, иссиқлик билан 55 процент, канализация билан 52 процент, иссиқ сув билан атиги 40 процент таъминланган. Қишлоқда бу муаммо тағин ҳам жиддийроқдир.

Уй-жой қурувчи министрликлар ва идораларнинг пайчилик асосидаги иштироки коммунал хўжалигини ривожлантириш учун асосий маблағ манбаи бўлиб қолмоғи керак. Ҳозир бу имкониятдан жуда ёмон фойдаланилмоқда. Келгуси йил плани лойиҳасида яна буюртмачилардан коммунал хўжалигини ривожлантириш учун 50 миллион сўмдан кўпроқ маблағ кам олинган. Айниқса Қашқадарё (ўртоқ А. Г. Кадин), Бухоро (ўртоқ А. Х. Тошкенбоев) областларида ва Қорақалпоғистон АССРда (ўртоқ Д. С. Егоров) катта қолоқликка йўл қўйилган. Уй-жой-коммунал хўжалиги министрлиги (ўртоқ В. К. Михайлов) бу масалаларда тегишлича ташаббускорлик ва эпчиллик кўрсатмаяпти. Ҳолбуки, уй-жойларнинг сақланиши ва обод этилиши учун биринчи навбатда айнан шу министрлик жавобгардир.

Уй-жой проблемасини ҳал этиш билан боғлиқ бўлган масалаларнинг бутун комплексини яқин вақт ичида республика Олий Советининг сессиясида кўриб чиқиш тўғри бўлур эди.

КПСС Марказий Комитетининг Пленумида халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришга ва аҳолининг шу молларга бўлган эҳтиёжларини қондиришга алоҳида эътибор берилди. Жуда катта имкониятларга эга бўлган республикамизда ноозиқ-овқат молларни аҳоли жон бошига ишлаб чиқариш иттифоқдаги ўртача кўрсаткичдан 2,5 баравар орқада қолмоқда.

Аҳвол шундай бўлишига қарамай, енгил, маҳаллий, мебель саноати, агросаноат комплекси, маиший хизмат корхоналари истеъмол моллари ишлаб чиқариш планларининг бажарилишини мунтазам равишда таъмин этмаяптилар. 89 та саноат корхонасида, умуман халқ хўжалиги барча тармоқларининг 246 та корхонасида истеъмол моллари ишлаб чиқариш ташкил этилмаган.

Кейинги икки йил мобайнида биз бу масалаларни бир неча бор кўриб чиқдик, улар юзасидан Республика Марказий Комитети билан Министрлар Советининг бир талай қарорлари қабул этилди, активларнинг йиғилишлари ва кенгашлари ўтказилди.

Иш эса тузукроқ ўнгланмаётганлигини кўриб турибсизлар. Бунинг маъноси шуки, Марказий Комитетнинг бўлимлари, область, шаҳар, район партия комитетлари зарур назоратни таъминламаяптилар.

Молларнинг сифати соҳасидаги ишларнинг аҳволи яхшиланмаяпти. Маҳсулот турларининг янгиланиши кўпинча расмият учунгина ўтказилмоқда. Москвадаги Бутуниттифоқ ярмаркасида бизнинг кўпгина молларимизга бошқа республикалар эҳтиёж билдирмадилар. Бу бежиз эмас. Жумладан, улар 60 миллион сўмлик шойи ва ип-газламани харид қилишдан бош тортдилар. Республика Енгил саноат министрлигининг маҳсулотлари сифатига харидор мана шундай объектив баҳо бермоқда.

Халқ учун моллар ишлаб чиқариш ва аҳолига пулли хизмат кўрсатишни ривожлантириш масалаларида икки хил фикр бўлиши мумкин эмас. Партия органлари оммавий равишда талаб қилинадиган буюмларнинг миқдори учун ҳам, сифати учун ҳам корхоналарнинг раҳбарларига талабчанликни камайтирмасликлари керак.

Савдо ва аҳолига маиший хизмат ташкилотлари одамларнинг кундалик талаб ва эҳтиёжларини қондириш устида ҳали ҳам дуруст ишламаяптилар. Бу тармоқлар яқинда хўжалик юритишнинг янги шароитларига ўтказилди, бу эса уларнинг зиммасига ўз фаолиятини мавжуд молларни сотиш билан чекламаслик, балки тегишли коммерция фаолиятини ривожлантириш, янги ёндашувлар ва янги усулларни топиш мажбуриятини юклайди.

Шу йўлдан дадил бораётган кишилар моллар етишмай турган ҳозирги шароитда ҳам муваффақиятга эришмоқдалар. Масалан, Наманган областининг партия, совет, хўжалик органлари ташаббус кўрсатиб ва ишга ижодий ёндашиб, аҳолига савдо ва маиший хизматни яхшилашнинг қўшимча имкониятларини топдилар. Бу эса савдо-сотиқ ва маиший хизмат кўрсаткичларини анчагина кўтариш имконини берди, ҳар бир киши 30 сўмлик маиший хизматдан баҳраманд бўлмоқда, бу эса республикадаги ўртача кўрсаткичдан 16 процент кўпдир. Буни ибрат олса арзийдиган тажриба, деса бўлади. Шу тажриба ҳамма жойда оммалаштиришга лойиқдир.

Бироқ область ижроия комитетлари, савдо, аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлари, Ўзбекбирлашув правлениесининг раиси ўз куч-ғайратларини иш барбод бўлганлигининг «объектив» сабабларини қидиришга сарфламоқдалар, қайта қуриш туфайли очилаётган янги имкониятлардан суст фойдаланмоқдалар.

Кооперативларнинг ва якка тартибдаги меҳнат фаолиятининг ривожланиши пулли хизмат соҳасини кенгайтиришга кўмаклашмоғи лозим. Бироқ хизмат кўрсатишнинг ва аҳолини ижтимоий фойдали меҳнатга жалб этишнинг бу усулларидан ҳам республикада суст фойдаланилмоқда.

Салкам 11 минг киши якка тартибдаги меҳнат фаолияти билан шуғулланмоқда ва 4 мингга яқин киши 238 та кооперативга бирлашган. Уларнинг маҳсулотини сотишдан ва улар кўрсатган хизматдан олинган жами маблағ 19 миллион сўмни ташкил этади. Жиззах, Навоий, Сирдарё, Хоразм областлари ва Қорақалпоғистон АССР маҳаллий ҳокимият органлари кооперативлар тузиш ва якка тартибдаги меҳнат фаолиятини ривожлантириш соҳасида қилаётган ишлар мутлақо етарли эмас.

Хуллас, ўртоқлар, партия, совет, хўжалик органлари қайта қуришнинг самарали натижаларини меҳнаткашлар ҳозирнинг ўзидаёқ сезиб олишлари учун ҳамма ишни қилишлари керак.

II. Хўжалик механизмини тубдан ислоҳ қилиш ва республикани социал – иқтисодий ривожлантиришнинг асосий проблемалари

Ўртоқлар! КПСС Марказий Комитети июнь Пленуми хўжалик механизмини тубдан ислоҳ қилиш юзасидан белгилаган тадбирлар партия, совет, хўжалик органларидан республикани социал-иқтисодий ривожлантириш актуал проблемаларини сифат жиҳатдан янги асосда ҳал қилиш йўлидаги куч-ғайратларни кўпроқ оширишни талаб қилади.

Кейинги йилларда биз хўжалик ва маданий қурилишдаги, ташкилотчилик ва идеология соҳасидаги ишларнинг аҳволини бир неча бор танқидий таҳлил этдик. Ҳозир биз халқ хўжалигидаги ва унинг етакчи тармоқларидаги ҳақиқий вазиятни яхши билиб турибмиз. Буни билиш бизни сергаклантиради ва шу билан бирга маънавий жиҳатдан покланишга олиб боради, бу эса барча кадрларимиздан иқтисодий реаллик заминига ўтишни, волюнтаризмга, тайёрга айёрликка, масъулиятсизликка, қўшиб ёзиш ва алдамчиликка чек қўйишни талаб қилади.

Мана шундай шароитда партиянинг ўтиш даврини қисқартириш, экономикани бошқаришнинг сифат жиҳатдан янги системасини вужудга келтиришни жадаллаштириш тўғрисидаги талаби биз учун бениҳоя аҳамиятга эгадир. Бошқарувнинг маъмурий-ҳайбаракаллачилик усулларидан асосан иқтисодий усулларига қисқа муддатларда ўтибгина қолмай, шу билан бирга ва кўп жиҳатдан шу туфайли ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини кескин ошириш ҳам зарур.

Аввало гап халқ хўжалигини ривожлантириш ва вужудга келтирилган ишлаб чиқариш потенциалидан фойдаланиш даражасининг пировард кўрсаткичи бўлмиш ҳосил қилинган миллий даромаднинг энг муҳим иқтисодий категориялари тўғрисида бормоқда. Кейинги уч беш йиллик мобайнида миллий даромаднинг ўсиш суръатлари кескин пасайди. Ўн биринчи беш йилликда бу кўрсаткичлар ўнинчи беш йилликдаги 32 процент ўрнига атиги 18 процентни ташкил этди.

Бу аҳвол асосан шунинг оқибатида вужудга келдики, ишлаб чиқариш потенциалидан фойдаланиш йил сайин ёмонлашди, фондларнинг самараси пасайди, ресурслардан тежаб-тергаб фойдаланилмади, ижтимоий меҳнат унумдорлиги ҳаддан ташқари суст ўсди, қишлоқ хўжалигида эса у ҳатто камайиб кетди. Шу йиллар мобайнида фондлар самараси камайиши сабабли ишлаб чиқариш аппаратининг ўсиши миллий даромаднинг ўсишидан 1,6 баравар илгарилаб кетди. Агар кейинги беш йил мобайнида биз фондлар самараси пасайишини тўхтатиб қолишга муваффақ бўлганимизда, шунинг ўзи ҳисобигагина республика қўшимча равишда 5 миллиард сўмлик миллий даромад олган бўлур эди.

Мана шу салбий ҳодисаларнинг сабаблари ҳақида биз Ўзбекистон Компартиясининг XXI съездида, Марказий Комитетнинг кейинги Пленумларида батафсил гапирдик. Бу ҳодисаларнинг моҳияти республикада 1975—1983 йилларда ўтказилган волюнтаристлик сиёсати, тайёрга айёрлик кайфиятларининг рағбатлантирилиши, самара ҳақида ўйламай, давлатдан кўпроқ ундириб олишга интилиш замирида яшириниб ётибди. Кўпинча қувватларнинг ишга туширилиши ва капитал маблағларнинг ўзлаштирилиши планлари пудратчи қурилиш ташкилотларининг имкониятларидан анча ошириб юборилар эди.

Шу кайфиятлар ҳамон бартараф этилгани йўқ. Бу кайфиятлар, жумладан, олинаётган капитал маблағларни энг муҳим объектларни тезроқ қуриб битказиш ва пировард натижадан самара олиш мақсадида шу объектларга марказлаштирилмай, балки бундан кейин ҳам қўшимча маблағ сўраб олиш мақсадида уларни кўпдан-кўп янги қурилишларга сочиб юборишда намоён бўлмоқда.

Ўтган йилнинг ўзидагина Енгил саноат министрлигида (ўртоқ Э. А. Тоймазов) ишлаб чиқариш капитал маблағларининг ўсиши 12 процентни, ишлаб чиқаришнинг ўсиши эса бор-йўғи 5 процентни ташкил этди, яъни харажатларнинг ўсиши тайёр маҳсулот ҳажми кўпайишидан 2,4 баравар ўзиб кетди. Маҳаллий саноат министрлигида ҳам (ўртоқ У. К. Исмоилов) аҳвол мана шундай, бу министрликда капитал маблағларнинг ўсиши маҳсулот ишлаб чиқаришнинг кўпайишидан 6,7 баравар, «Узглавстройдревпром»да (ўртоқ Э. М. Йўлдошев) 6,2 баравар, Бинокорлик материаллари саноати министрлигида (ўртоқ Г. Г. Исаев) 12 баравар илгарилаб кетди. Бу жойларда самарадорлик ва хўжалик ҳисоби ҳақида қандай гапириш мумкин? Чунки муайян концентрациялашув шароитидагина «миқдор» «сифат»га айланади, яъни сарфланган маблағ самара беради. Фондларнинг самарасини ошириш масалалари ҳақида алоҳида гапирмоқ керак, бу масалалар республикада жуда ўткир бўлиб турибди. Ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш соҳасидаги саботли ишлар туфайли «Союзузбекгазпром» Бутуниттифоқ ишлаб чиқариш бирлашмасининг корхоналарида фондлар самараси 1986 йилда 13 процент, химия саноати корхоналарида 10 процент кўпайди.

Шу билан бирга биз бу соҳада бурилишга эришмадик. Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлигида фондларнинг самараси 21 процент, Дон маҳсулотлари министрлигида 8 процент, қишлоқ хўжалик машинасозлиги корхоналарида 7 процент камайди. Бошқа бир қанча тармоқларда фондларнинг самараси ҳамон пасайиб бормоқда. Умуман республикада бу кўрсаткич ўтган бир ярим йил мобайнида қарийб 2 процент камайди. Бу эса 2 миллиард сўмлик йиғинди ижтимоий маҳсулотдан ва 1,1 миллиард сўмлик ҳосил қилинган миллий даромаддан маҳрум бўлиш демакдир.

Корхоналарнинг иш сменаларини ошириш — фондлар самарасини ўстиришнинг муҳим резервидир. Ўтган йилдан бошлаб республиканинг уч юзга яқин корхонаси сменалари оширилган режимга ўтди. Бу эса қўшимча равишда 13 минг кишини ишлаб чиқаришга жалб этиш, беш мингтага яқин эскирган станокларни корхоналарда ишлатишдан воз кечиш, қўшимча 30 миллион сўмлик маҳсулот олиш имконини берди.

Самарадорликни ошириш вазифаларини ҳал этишда кўп нарса партия комитетининг позициясига боғлиқ экани Қўқон мисолида яққол кўриниб турибди. Шаҳар партия комитети бошланғич партия ташкилотларини, оддий коммунистларни корхоналар иш сменаларини оширишга сафарбар эта билди. Проблема комплекс равишда ҳал этилди, жамоат транспорти, савдо, маиший хизмат муассасалари ўз ишини янги режимга мувофиқ равишда қурди, болалар боғча ва яслиларининг иш графиги ўзгарди. Шаҳарда 1100 киши ишга жойлаштирилди. Корхоналар иш сменасининг коэффициенти қарийб 2,0 даражага етди, қўшимча равишда 3,7 миллион сўмлик маҳсулот олинди.

Шу билан бирга бу соҳада қилинаётган ишларни етарли, деб бўлмайди. Умуман кўп сменали иш режимига ўтиш самарадорлиги анча юқори бўлиши мумкин. Чунончи, Тошкент ва Самарқанд областларидаги корхоналарнинг ярмисида смена коэффициенти 1—1,2 га тенг. Тошкент шаҳрида смена коэффициенти уч йилдан буён ўсмаяпти ва 1,3 ни ташкил этиб турибди.

Биронта министрлик ва идора келгуси йил планини тайёрлаш пайтида тиғиз иш режимида қувватларни иш билан таъминлаш учун моддий-техника ресурсларини кўпайтиришни план ва таъминот органларидан талаб қилгани йўқ.

Саноатнинг кўпгина тармоқларида — химия, электрон саноатида, енгил саноат ва бошқа тармоқларда ишлаб чиқариш жараёни тугал, тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш билан эмас, балки чала тайёр маҳсулотлар, концентратлар, дастлабки ишлов берилган хом ашё маҳсулотлар билан якунланаётганлиги ҳам миллий даромадни ҳосил қилишга салбий таъсир ўтказмоқда.

Халқ истеъмоли моллари тугал маҳсулотининг улуши умумий маҳсулот ҳажмининг 25 процентини ташкил қилади, ҳолбуки, баъзи республикаларда бу улуш 40 процентдан кам эмас. Республикамизда кейинги йилларда қурилган тўқимачилик корхоналарида эса оҳорлаш фабрикалари йўқ, улар ҳақиқатда чала тайёр маҳсулот ишлаб чиқармоқда, бу чала маҳсулотни узил-кесил қиёмига етказиш учун мамлакатнинг марказий областларига ташиб боришга тўғри келмоқда. Мамлакатимиздаги масофа эътиборга олинадиган бўлса, бунинг учун қанчадан-қанча чиқим қилинаётганлиги равшан бўлади.

Ўзбекистондаги электрон саноати корхоналари кенг тармоқлидир. Аммо улар телевизор, видеомагнитофон ёки бошқа рўзғор техникаси тарзидаги тайёр маҳсулотни ишлаб чиқармайди.

Госплан, Фанлар академияси ҳузуридаги ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантириш кенгаши мана шу проблемаларнинг ҳаммасини чуқур таҳлил этишлари керак. Ўн учинчи беш йилликданоқ тайёр маҳсулот ташиб келтиришни анча қисқартириш ва бинобарин, миллий даромад структурасини ижобий тарзда ўзгартириш учун экономиканинг структурасини такомиллаштиришга қаратилган тадбирлар комплексини кўзда тутиш лозим.

Фан-техника тараққиётини жадаллаштириш, ишлаб чиқаришни янгилаш ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишнинг, меҳнат унумдорлигини ўстиришнинг бош йўлидир. Замонавий техника сиёсатининг амалга оширилиши аввало, ишлаб чиқаришнинг етакчи тармоғи — машинасозликка боғлиқ. Республиканинг машинасозлик комплексидаги ишларнинг аҳволи ҳаддан ташқари қониқарсиздир.

Қишлоқ хўжалик машинасозлигида, Енгил ва озиқ-овқат саноати машинасозлиги министрлигининг корхоналарида жами асбоб-ускуналарнинг чорак қисми 20 йилдан кўпроқ вақтдан бери ишлатилмоқда. «Андижангидромаш» бирлашмаси 40 йилдан буён ҳали ҳам «С-245» насосларини ва 20 йилдан ортиқ вақтдан бери «Т-62» дизелларини ишлаб чиқармоқда. Завод директори ўртоқ А. Н. Анкин, партком секретари ўртоқ Абдураҳмонов техника тараққиёти масалаларидаги турғунликка кўникиб қолганлар, бепарво кузатувчилар позициясида турибдилар. Умуман олганда, машинасозликда янгиланган маҳсулотнинг салмоғи йилига 5 процентдан ошмаяпти. Наманган машинасозлик, Янгийўл қишлоқ хўжалик машиналари деталлари тажриба-экспериментал заводлари, «Уйчисельмаш» заводи маҳсулотни узоқ вақтдан буён янгиламай келмоқдалар.

Биз янги қудратли трактор, юксак самарали пахта териш техникаси ҳақида кўп гапиряпмиз, бироқ ҳозирча бундай техника йўқ. Гарчи кейинги ўн йил ичида «Ташсельмаш» ва трактор заводларини ривожлантиришга 350 миллион сўм маблағ сарфланган бўлса ҳам, иш эски нусхалардаги машина ва тракторларни сал-пал модернизациялаш билан чекланмоқда. Янги қудратли тракторларни ишлаб чиқарувчи комплексни барпо этиш соҳасидаги ҳамма ишларни тўла-тўкис тугаллаш учун бу маблағ етарли эмас, албатта. Бироқ ишга оқилона ёндашилган тақдирда ундан кўра самаралироқ натижаларга эришиш мумкин бўлур эди.

«Главмашхлопководство» (бошлиғи ўртоқ Ҳ. Ҳ. Ғуломов), «Трактор заводи» (директори ўртоқ И. Х. Мусин) бирлашмаларининг, «Ташсельмаш» заводининг (директори ўртоқ В. Д. Карлов) ишида тузукроқ ўзгаришлар рўй бермаётганлиги, янги иқтисодий ёндашувлар намоён бўлмаётганлиги бизни жуда ташвишга солмоқда.

КПСС Марказий Комитетининг яқинда бўлиб ўтган кенгашида таъкидланганидек, машинасозлик корхоналарининг иши, уларни модернизациялаш, янги юқори сифатли техника ишлаб чиқаришни тезроқ ўзлаштириш ва ишлаб чиқара бошлаш ҳақида партия комитетлари ва ташкилотлари алоҳида ғамхўрлик қилиб, бу масалага эътибор беришлари лозим. Республиканинг барча машинасозлик корхоналари ишини жуда синчиклаб ўрганиб чиқиш, уларни модернизациялашнинг муфассал программасига эга бўлиш, уларни илғор техникавий марраларга чиқаришни таъминлайдиган биринчи галдаги ва истиқбол тадбирлари комплексини белгилаш зарур.

Қайта қуришда республика илмий муассасаларининг иштирокига алоҳида эътиборингизни қаратмоқчиман. Фанлар академиясининг кўпгина фундаментал ва амалий тадқиқотлари ҳозирги замон талабларига жавоб бермайди, бу тадқиқотларнинг даражаси эса Умумиттифоқ ва жаҳон стандартларига мос келмайди. Тугал ишлаб чиқилиб, жорий қилиш учун топширилган ишларнинг 40 процентга яқини амалий аҳамиятга эга бўлмаган инструкциялардан, методик йўл-йўриқлардан иборат.

Ҳеч бир дурустроқ натижа келтирмаётган ва йиллар бўйи самара бермаётган илмий муассасалар бор. Фанлар академияси тақдим этган 27 та ишланмадан атиги олтитаси бу йилги иқтисодий ва социал ривожланиш давлат планига киритилди. Энергетика ва автоматика, геология ва геофизика, физиология институтлари сингари йирик коллективлар кейинги уч йил мобайнида республиканинг халқ хўжалик планига киритиш учун биронта таклиф бермаганлиги ташвиш туғдирмоқда.

Ғўза биотехнологияси ва генетикаси, ирригация ва мелиорация, иккиламчи ресурслардан ва ноанъанавий энергия манбаларидан фойдаланиш, атроф-муҳитни муҳофаза қилишнинг регионал, илмий-техникавий проблемаларини ишлаб чиқишдаги қолоқлик ташвишлидир.

Республиканинг илмий ташкилотлари мамлакатда барпо этилган тармоқлараро илмий-техникавий комплексларнинг ишида қатнашаётганлари йўқ, халқаро илмий программаларда суст иштирок этмоқдалар. Бу соҳада биз Фанлар академияси президиумининг, тармоқ институтлари ва олий ўқув юртлари партия ташкилотларининг катта камчиликларини кўриб турибмиз.

Олимларнинг кўпгина қимматли ишланмалари ва ихтиролари ишлаб чиқариш ходимларининг консерватизми оқибатида қўлланилмай қолаётганлиги ҳақида ҳам гапирмоқ керак. Химия институтининг бир группа олимлари кўп йиллар муқаддам сирти актив моддаларни ишлаб чиққан эдилар. Бунинг учун авторлик гувоҳномалари олинибгина қолмай, бир қанча чет мамлакатлар 13 та патент ҳам харид қилдилар. Аммо бизнинг республикамизда бу моддаларни ишлаб чиқариш шу пайтгача йўлга қўйилмаган.

Илмий коллективларнинг фаолиятидаги кўпгина камчиликлар фан-техника тараққиётини бошқариш соҳасида вужудга келган системанинг, бу ишдаги хўжалик механизмининг мукаммал эмаслиги билан боғлиқдир. Илмий тадқиқот институтлари тематикасини тузиш, уни пул билан таъминлаш кўп жиҳатдан «қайтариб бермаслик» характерига эга бўлиб, министрликлар, идораларнинг талаблари, халқ хўжалигининг эҳтиёжлари билан чамбарчас боғланмаган.

(Давоми учинчи бетда).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ 1987 ЙИЛ ИЮНЬ ПЛЕНУМИ ҚАРОРЛАРИ АСОСИДА ЭКОНОМИКАНИ БОШҚАРИШНИ ТУБДАН ҚАЙТА ҚУРИШНИ ТАЪМИНЛАШ СОҲАСИДА РЕСПУБЛИКА ПАРТИЯ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши биринчи, иккинчи бетларда).

Бу аҳволдан қутилишнинг битта иложи бор, у ҳам бўлса — илмий тадқиқот институтларини хўжалик ҳисобига ва шартнома негизларига кўчиришдир. Партия ташкилотлари бу вазифани ҳал этиш ташаббускори бўлишлари керак. Илм-фаннинг завод сектори фаолиятидагина эмас, шу билан бирга олий ўқув юртлари ва академия секторлари фаолиятида ҳам ўз харажатларини ўзи қоплаш ва ўзини-ўзи пул билан таъминлаш принциплари устунлик қилиши керак.

Ташқи иқтисодий алоқалар ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишнинг муҳим резервидир. Республика экспортнинг умумий ҳажми жиҳатидан мамлакатда учинчи ўринда турибди. Бироқ республикада машина ва асбоб-ускуналар экспорт қилиш ҳажми йил сайин пасайиб бораётганлигини қайд этиш лозим. Чунончи, 1986 йилда машина-техника маҳсулотларининг улуши 1985 йилга нисбатан 7,6 процент камайди.

Давлат агросаноат комитетига қарашли Тошкент тажриба-ремонт заводининг каноп ўриш комбайнлари, «Андижанирмаш» заводининг гидроцилиндрларига эҳтиёж бўлмай қолди. «Узбектекстильмаш», «Средазкабель», «Узбекхлопкомаш», «Электрохимпром» ишлаб чиқариш бирлашмалари, Тошкент экскаватор заводи ва бошқа корхоналар чет эллик буюртмачилар олдидаги шартномавий мажбуриятларни бажармай, шу тариқа халқаро бозордаги шерик сифатида ўз обрўларига путур етказмоқдалар.

Енгил саноат министрлиги раҳбарларининг экспорт масалаларидаги позицияси ташвишли ва таҳликалидир. Кўп йиллар мобайнида биринчи марта республика экспорт учун кўп ҳажмда ип газлама етказиб бериш имкониятини олди, бу маҳсулот эркин валютага сотилди. Бироқ кўпгина, бир қарашда икир-чикир масалалар пухта ўйлаб кўрилмаганлиги оқибатида экспортга газлама етказиб бериш барбод бўлмоқда.

Ҳозирги вақтда директив ҳужжатларга мувофиқ, республика министрликлари, идоралари, бирлашмалари, корхоналари ташқи иқтисодий алоқаларни ривожлантириш учун катта имкониятга эга бўлдилар. «Узбитпластик» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси негизида итальян фирмаси билан қўшма корхона барпо этишга киришилди. Бошқа кўпгина корхоналарнинг чет эллик шериклар билан бевосита алоқаларини кенг ривожлантириш учун асос бор.

Афғонистон Демократик Республикаси ва Хитой Халқ Республикаси билан чегара атрофи савдосига ва бошқа чет мамлакатлар билан товар айирбошлаш операцияларига жуда зўр эътибор бермоқ керак.

Бу ишда корхоналарга бериб қўйилган ҳуқуқлардан кенг фойдаланиш, тузилаётган «Узбекинторг» республика хўжалик ҳисобидаги ташқи савдо бирлашмаси орқали ташқи бозорда сотиш учун барча экспорт ресурсларини актив ишга солиш лозим.

Халқ хўжалигини ривожлантиришнинг яна бир программаси ҳақида бугун гапирмоқ керак. Бу — республика регионлари социал-иқтисодий ривожланишининг нотекислигидир. Жиззах, Сурхондарё, Хоразм областлари ва Қорақалпоғистон АССР ижтимоий ишлаб чиқаришнинг барча сифат кўрсаткичлари жиҳатидан анча орқада қолмоқдалар. Бу жойларда аҳоли жон бошига тўғри келадиган саноат ишлаб чиқаришининг ўртача ҳажми, айтайлик, Тошкент ва Фарғона областларига нисбатан 3—4 баравар кам. Социал соҳа даражаларида катта тафовутлар бор.

Областларнинг иқтисодий ва социал ривожланишини бараварлаштириб олишни таъминлаш, қолоқ областларни илғорлар даражасига етказиш, аҳолининг турмуш даражасини бир-бирига яқинлаштириш республика Министрлар Советининг, Госпланнинг, Советлар ижроия комитетларининг ҳеч кечиктириб бўлмайдиган вазифасидир. Маҳаллий партия ва совет органлари айни шу соҳада ташаббус кўрсатишлари керак. Улар, Хоразм область партия ташкилотида қилинаётганидек, юқоридан бериладиган ёрдамга умид қилиб ўтирмай, ички резервларни сафарбар этишлари, амалий омилкорлик кўрсатишлари керак. XII беш йилликнинг қолган даврига ва XIII беш йилликка мўлжалланган планлар иқтисодий ва социал ривожланишни яқинлаштириш жараёнини амалда турмушга татбиқ этиладиган тарзда тузилиши зарур.

III. Халқ хўжалигини бошқаришни қайта қуришни чуқурлаштирайлик

Ўртоқлар! КПСС Марказий Комитети 1987 йил июнь Пленумининг қарорида таъкидланишича, экономикани бошқаришни тубдан ислоҳ қилиш қайта қуришнинг энг муҳим вазифасидир, социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштиришнинг энг муҳим шартидир.

Иқтисодий ислоҳотнинг характери ва мазмуни, унинг асосий принциплари КПСС Марказий Комитети Пленуми ва СССР Олий Совети сессиясининг ҳужжатларида батафсил баён этилган. Бугун бошқарувни тубдан ислоҳ қилиш билан боғлиқ бўлган баъзи жуда муҳим йўналишларга тўхталиб ўтмоқчиман.

Хўжалик механизмини тубдан ўзгартириш экономиканинг асосий бўғинидан бошланганлиги ғоят қонунийдир. Давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисидаги Қонун меҳнат коллективларининг хўжалик соҳасидаги мустақиллиги намоён бўлиши учун кенг имконият очади. Кенг халқ оммасининг ишлаб чиқаришни бошқаришдаги реал иштирокини таъминлаш — бош вазифадир.

Меҳнат коллективларининг ташаббуси ва масъулиятини ошириш керак. Бу коллективлардаги бошланғич партия ташкилотлари хўжалик юритишни қайта қуришнинг бутун ишига бошчилик қилишлари, одамларни уюштиришлари, истиқболни кўрсатиб беришлари ва мақсадга эришишни таъминлашлари керак. Уларнинг раҳбарлигида ҳар бир корхона, ташкилот ва хўжаликда бошқарувнинг илғор усулларига ўтишнинг аниқ-равшан программаси ишлаб чиқилиб, амалга оширилиши керак. Бу ишни ҳозир, шу бугуноқ авж олдириш лозим. Давлат корхонаси тўғрисидаги қонун келгуси йилдан расмий равишда амал қила бошлайди, бироқ уни жорий этишга тайёргарлик кўриш шу куннинг ишидир. Бу соҳада имиллашга мутлақо вақт йўқ.

Кадрларимиз, партия ташкилотлари бу ишга тайёрми, мавжуд тажриба нимани кўрсатмоқда?

Йил бошидан бери республикамизда 86 та саноат корхонаси ўз харажатларини ўзи қоплаш ва ўзини-ўзи пул билан таъминлаш шароитида ишламоқда. Гарчи кўп муддат ўтмаган бўлса ҳам, хўжалик ҳисобидаги иш усулларини жорий этишга тайёргарлик кўрилган жойларда яхши натижаларга эришилди, дейиш мумкин. Аммо ҳамма жойда ҳам мана шундай ишлаётганлари йўқ. Чунончи, Қарши тикувчилик бирлашмасида ярим йил мобайнида планга мувофиқ 2,1 миллион сўм фойда олиш ўрнига 580 минг сўм зарар кўрилди. Шу бирлашмада ва бир қанча корхоналарда иқтисодий иш қайта қурилгани йўқ. Хўжалик ҳисоби усуллари қуйи бўғинларга етказилмади, моддий рағбатлантириш юксак пировард натижаларга эришиш мақсадини кўзлаб ўтказилмаяпти. Бошланғич партия ташкилотлари ана шу жуда муҳим ишдан четда қолдилар.

КПСС Марказий Комитети июнь Пленумининг қарорларига мувофиқ, келгуси йилдаёқ саноат корхоналарининг учдан икки қисми тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини-ўзи пул билан таъминлаш шароитларига ўтказилади. Моддий ишлаб чиқариш соҳасининг барча тармоқларини шундай шароитларга ўтказишни 1989 йилда ниҳоясига етказиш керак.

Шу муносабат билан меҳнат коллективларининг молиявий аҳволида қатъий тартиб ўрнатиш алоҳида аҳамият касб этади. Умуман, республикада 300 та саноат, қурилиш. транспорт ва алоқа корхонаси зарар кўриб ишламоқда. Бундан ташқари. 1986 йил якунларига кўра, 446 та колхоз ва совхоз 326 миллион сўм зиён кўрди, бу эса 1985 йилга нисбатан 44 миллион сўмлик кўпдир. Министрлик ва идоралар, меҳнат коллективларининг ўзлари ҳар бир корхона ва хўжалик экономикасини соғломлаштириш юзасидан аниқ-равшан чора-тадбирларини белгилаб, амалга оширишлари зарур.

Нарх белгилашни такомиллаштириш йўли билан қатор масалалар ҳал этилади, албатта, бироқ корхоналар ва хўжаликларнинг ўзидаги хўжасизликни бартараф этишга, ишлаб чиқаришни интенсивлашга, ресурсларни тежашга, фондларнинг самарасини оширишга асосий эътибор қаратилиши керак.

Филиаллардаги ишларнинг аҳволини чуқур ўрганиш зарур, кейинги ўн йил ичида республикадаги филиаллар 532 тага етди. Уларда ҳар йили қарийб 1,5 миллиард сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилмоқда. Бу маҳсулотнинг тўртдан уч қисми халқ истеъмоли молларидир. Филиалларнинг барпо этилиши 80 мингдан кўпроқ кишини ижтимоий меҳнатга жалб қилиш имконини берди.

Шу билан бирга кўпгина филиалларда меҳнат қилиш учун энг оддий шароитлар яратилмаган, эски асбоб-ускуналар ўрнатилган, кадрларни тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш борасида тузукроқ иш қилинмаяпти. Натижада бу корхоналарнинг анчагина қисмидан жуда ёмон фойдаланилмоқда, улар зарар келтирмоқда. Филиалларни ички ишлаб чиқариш хўжалик ҳисобига ўтказиш, уларда ишлаб чиқариш ва социал ободонлаштиришнинг кенг программасини амалга ошириш. уларнинг баъзилари профилини ўзгартириш зарур. Маҳаллий партия ва совет органлари бу ишни ўз назорати остига олишлари керак.

КПСС Марказий Комитетининг таъкидлашича, давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисидаги СССР Қонунини амалда рўёбга чиқаришга оид норматив ҳужжатлар қабул этиш чоғида шу қонуннинг қоидаларига риоя этилиши учун давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари масъулдирлар ва ўзларининг корхоналар билан муносабатларини мазкур Қонунга қатъий мувофиқ қуришга мажбурдирлар. Мана шундай вазиятда ўз корхоналарининг учдан икки қисмини янги шароитларга ўтказган Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлиги иш ҳақи фондини ўстириш нормативини шу йилнинг январида, молия планини фақат февралнинг охирида корхоналарга маълум қилганлиги, планнинг моддий ресурслар билан тўла мутаносиб бўлишини таъминламаганлиги йўл қўйиб бўлмайдиган бир ҳолдир. Натижада ҳар уч корхонанинг бири планни бажармаяпти, хизмат турларининг қарийб ярми бўйича топшириқлар барбод бўлди. Маҳаллий саноат министрлиги, Автотранспорт министрлиги, бошқа баъзи министрликлар бир қанча нормативларни ўз корхоналарига етказиб беришда анчагина кечикдилар.

Айрим бошқарув органлари янги шароитларда корхоналарнинг мустақиллигини ҳали ҳам камситаётганликлари, ёмон ишлаётган корхоналар етказган зиён ва чиқимларни қоплаш учун фойданинг анчагина қисмини бошқа корхоналардан тортиб олаётганликлари ташвишли ҳолдир. Чунончи, бултур Енгил саноат министрлигига қарашли Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартияси 50 йиллиги номли тикувчилик бирлашмаси ҳосил қилган фойданинг 64 процентини тортиб олди. Ҳозир ҳам шу практика давом этмоқда. Тошкент тўқимачилик комбинатининг коллективи шу йилнинг ўзида олган 5 миллион сўм фойдадан министрликнинг «ёрдами» билан коллектив ихтиёрида иқтисодий рағбатлантириш фонди тарзида атиги 14 минг сўм қолдирилди.

Ўзбошимчалик билан қабул қилинган қарорлар асосида илғор коллективларнинг фойдасини тортиб олиб, уларнинг ҳисобига ўзини эплай олмаётганларни қўшимча равишда боқадиган замонлар ўтиб кетди. Министрлик комбинатга 1,2 миллион сўмни қайтариб беришга мажбур бўлди. Бундай фактлар якка-ёлғиз эмас. Бундай практика ислоҳотга зид бўлиб тушади, хўжалик юритишнинг иқтисодий усулларига мос келмайди.

Асосий ишлаб чиқариш бўғини, бирлашма ва корхоналарни тубдан қайта қуриш экономикани марказлаштирилган тартибда бошқариш органларининг фаолиятига нисбатан сифат жиҳатдан янги талаблар қўяди. Қайта қуриш комплекс тарзда: ҳам юқоридан, ҳам қуйидан амалга оширилиши, ижтимоий турмушнинг ҳамма жабҳаларини қамраб олиши принципиал жиҳатдан муҳимдир.

Давлат планлаштируви принципиал бошқача хусусият касб этади. У аввало перспектив стратегияни ишлаб чиқишга, экономикани ривожлантиришнинг асосий устун жиҳатларини белгилашга қаратилган. Бунинг учун эса план органлари ҳозирнинг ўзидаёқ ўз ишини қайта қуриши, ўтмишдаги сийқа усуллар ва практикадан батамом воз кечишлари керак.

Аммо планларга тузатиш киритиш, уларнинг номувозанатлиги, номутаносиблиги давом этмоқда. Шу йилнинг ўзидаёқ Давлат агросаноат комитети, Енгил саноат министрлиги бўйича белгиланган топшириқлар камайтирилди. Бунинг устига Госплан ана шу етишмовчиликни нима билан тўлдириш масаласини ишлаб чиқмади.

Янглишишлардан сабоқлар чиқариб олиш, 1988 йилги планларнинг лойиҳасини узил-кесил ишлаб чиқиш чоғида давлат корхонаси тўғрисидаги Қонуннинг янги хўжалик механизмининг, планлаштириш янги принципларининг талабларига асосланиб иш тутиш муҳимдир.

Ҳозирнинг ўзидаёқ XIII беш йиллик планлари ва 2005 йилгача социал-иқтисодий ривожланиш концепцияси устидаги ишни бошлаш зарур. Шу ҳужжатларни ишлаб чиқиш пайтида республика Госплани, ҳукумати КПСС Марказий Комитети 1987 йил июнь Пленумининг қарорларига, республика халқ хўжалиги пахтачиликка янада ихтисослаштирилишига, Қорақалпоғистон АССР ва областларнинг иқтисодий ҳамда социал даражасини бараварлаштириб олиш, миллий даромад структурасини ўзгартириб, Ўзбекистоннинг мамлакат яхлит халқ хўжалик комплексига қўшадиган ҳиссасини доимо кўпайтириш заруратига амал қилишлари керак.

Ишнинг мана шу энг муҳим йўналишлари планлаштирувчи органлар фаолиятининг мазмуни ва йўналишини тубдан қайта қуришни талаб қилади. Госплан бўлинмаларининг структурасини ўзгартириш, йиғма, социал-иқтисодий ва территориал бўлинмаларни мустаҳкамлаш лозим. Унинг ишидаги тор тармоқ йўналишидан қатъиян воз кечиш пайти келди. Госпланнинг янги раҳбарлари (ўртоқ И. Искандаров) республика иқтисодий штабининг ишини замон талабларига мувофиқ қайта қуришга муваффақ бўлади, деб ўйлайман.

Янги хўжалик механизми халқ хўжалиги **моддий-техника таъминоти системасини** ислоҳ этишни талаб қилади. Маҳсулот етказиб берувчилар билан истеъмолчиларнинг тўғридан-тўғри шартномалари асосида ҳам, шунингдек хўжалик ҳисобидаги улгуржи базалар орқали ҳам ишлаб чиқариш воситалари билан улгуржи савдо қилишга ўтилиши лозим. Шу йилнинг 1 январидан бошлаб ҳозиргача республиканинг 400 тадан кўпроқ корхона ва ташкилоти улгуржи савдо йўли билан таъминлашга ўтказилди, Андижон машинасозлик, Самарқанд лифтсозлик, Тошкент экскаватор заводлари ва бошқа корхоналар шулар жумласига киради.

Бироқ ҳамма иш ҳам сип-силлиқ бораётгани йўқ. Узоқ вақт одат бўлиб келган жамғармачилик психологияси шароитида бир қанча раҳбарлар ўз запасларини тинимсиз кўпайтирмоқдалар.

«Главсредазирсовхозстрой», Қурилиш министрлиги, «Главташкентстрой» корхоналари ва ташкилотларида нормативдан ортиқча камёб ресурслар — металл, ёғоч материаллар, томга ёпиладиган юмшоқ материал ва шифер дахмаза юк бўлиб ётибди. Бу масалада тартиб ўрнатиши лозим бўлган республика Госснаби эса ўзи беҳуда запас ғамламоқда. Масалан, Госснабнинг Тошкент бошқармаси омборларида 1400 тадан кўпроқ нормативдан ташқари аккумулятор, 32 минг квадрат метр линолеум, 4272 та трансформатор мавжуд. Бошқа территориал бошқармаларда ҳам ресурсларнинг нормативдан ортиқча анчагина запаслари бор.

Госснаб ишидаги катта камчиликлар оқибатида кооперативларни таъминлаш масалалари суст ҳал этилмоқда, ресурсларни тежаш программаси ишлаб чиқилмаган. Партия бюроси, унинг секретари ўртоқ А. И. Ануфриев шу камчиликларга муросасозлик қилиб келмоқда, аппарат коммунистларига нисбатан у муносиб талабчанлик қилмаяпти. Марказий Комитет Госснаб партия бюросидан, коллегиясидан, ўртоқ Т. Я. Шариповдан ишни тубдан қайта қуришни, республиканинг эҳтиёжларига чинакам эътибор беришни кутади. Зеро, реализация қилинадиган жами маҳсулот ҳажмида улгуржи савдонинг улуши 1990 йилга борганда 60 процентни ташкил қилиши керак.

Хўжалик юритишнинг, ўзини-ўзи пул билан таъминлашнинг янги принципларини жорий қилиш **нарх-наво системасини тубдан қайта қуриш** билан боғлиқ. Республиканинг нарх белгиловчи органлари олдида катта вазифалар турибди. Министрликлар ва идоралар билан биргаликда жуда қисқа муддатларда ҳамма улгуржи нархларни қайта кўриб чиқиш, янги прейскурантларни тасдиқлаб, нашр этиш ҳамда уларни республика министрликлари, идораларига маълум қилиш керак, токи янги беш йиллик планлари янги иқтисодий жиҳатдан асосланган, ишлаб чиқаришнинг ўсиши ва самарадорлигини рағбатлантирадиган нархларда ҳисоблаб чиқиладиган бўлсин. Бунда ишлаб чиқаришнинг рентабеллиги нархларни ошириш йўли билан эмас, балки чиқимларни камайтириш ҳисобига таъминланиши кераклигини узил-кесил уқиб олиш зарур. Ҳолбуки, текшириб кўрилган ҳар икки саноат корхонасининг бирида, савдо, умумий овқатланиш, маиший хизмат корхоналарининг бешдан бирида ва коммунал хизмат корхоналарининг тўртдан бирида бунга хилоф иш тутилаётганлиги маълум бўлди. Кейинги икки ярим йил мобайнида нарх белгилаш органлари ўтказган текширишларнинг натижаларига кўра 12 миллион сўмдан кўпроқ маблағ давлат бюджети даромадлари фойдасига тортиб олинди. Бундан ташқари, хўжаликларга у хизмат қиладиган, уларнинг маҳсулотини қайта ишлаш ва сотиш учун қабул этадиган ташкилотлар томонидан ортиқча олинган 8 миллион сўм пул колхоз ва совхозларга қайтариб олиб берилди.

Давлат нарх комитети (ўртоқ Қ. А. Аҳмедов) ва унинг жойлардаги органлари бундай ҳодисаларнинг қатъиян пайини қирқиши, нарх-наво интизомига қатъий риоя этилиши устидан контролликни кучайтириши зарур.

Молия-кредит системаси жиддий равишда қайта қурилади. Ҳозирги вақтда бу система ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишни рағбатлантираётгани йўқ.

Кейинги вақтга қадар қарз олинган маблағдан зарарни ва хўжасизликни қоплаш учун кенг миқёсда фойдаланиб келинди. Характерли мисолларни айтиб бермоқчиман. Андижон ип-газлама комбинатида асосий фондларнинг жами қиймати 114 миллион сўм бўла туриб, кўрилган зарар юз миллион сўмдан ошиб кетди. Республика Қурилиш министрлигининг «Джизакстрой» тресги йилига 8 миллион сўмликка яқин иш бажаради, шунга қарамай у 15 миллион сўмни сарфлаб юборган.

Бундай практика шу қадар кучли эдики, уни корхоналар ва хўжаликларнинг раҳбарларини банклар ссудалардан фойдаланганлик учун босиб қолаётган ҳатто жуда катта процент ставкаси ҳам тўхтатмади. Масалан, республика ўтган йили муддати ўтказиб юборилган қарзни узиш учун тўловлар ҳолида 150 миллион сўмдан маҳрум бўлди, ваҳолонки, банкка тўловлар секинлик билан камаймоқда ва у ҳозир 1,5 миллиард сўмни ташкил этади. Кўриб турибсизларки, бизда ҳали «туйнуклар» кўп бўлиб, халқ пуллари, ресурслар, одамларнинг кучи ва меҳнати ўша «туйнуклар»да беҳуда ғойиб бўлиб кетмоқда, исроф қилинмоқда.

Банк системаси структурасини ҳам қайта ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилинди, бу система хизмат кўрсатилаётган корхоналар ва хўжаликларнинг айни бир вақтда давлат корхонаси тўғрисидаги Қонунда кўзда тутилганидек, молиявий масалаларда ташаббускорлигини кенгайтирган ҳолда, уларнинг фаолияти устидан сўм билан контролликни кучайтириш лозим. Айни вақтда хўжалик раҳбарларини боқимандалик кайфиятларидан, кредит интизомининг бузилишидан огоҳлантириш керак. Янги хўжалик механизмида буларга ўрин йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас.

Молия-кредит системасини шундай қайта қуриш зарурки, бу органлар амалда корхоналар ва ташкилотларнинг ишончли ҳамда манфаатдор шериклари, рўёбга чиқарилаётган иқтисодий ислоҳотнинг фаол қатнашчилари бўлиб қолсинлар.

Меҳнат ва социал масалалар давлат комитети ҳамда унинг жойлардаги органлари иши тубдан қайта қуришни тақозо этади. Аввало меҳнат ресурсларидан оқилона фойдаланиш проблемаларини ҳал этишга комплекс ёндашишни таъминлаш зарур. Бу масала республика учун ниҳоятда ўткир иқтисодий, социал ва сиёсий характерга эгадир. Ўтган йили барча омиллар ҳисобидан 150 минг киши ижтимоий меҳнатга жалб этилди, бу эса 1985 йилга нисбатан бир ярим баравар кўпдир. Шунга қарамай, бу етарли бўлмади, ишламаётганлар сони камайиши бир ёқда турсин, балки аҳолининг ўсиши ҳисобига кўпайди.

Республика Компартияси Марказий Комитети ва Министрлар Совети яқинда меҳнат ресурсларидан оқилона фойдаланиш борасида ўн иккинчи беш йилликка мўлжалланган тармоқ комплекс программасини тасдиқладилар. Партия комитетлари программа топшириқларининг бажарилишини қатъий назорат остига олишлари, унинг рўёбга чиқарилишига эришиш учун сабот билан ҳаракат қилишлари керак.

Иш билан таъминлаш ягона давлат сиёсатини амалга ошириш учун меҳнат ва социал масалалар давлат комитети билан унинг жойлардаги органлари фаолиятини қайта қуриб, тўла бандликни таъминлаш, ишга жойлаштириш, қўли бўшатилган ходимларни ва иш билан банд бўлмаган меҳнатга қобилиятли аҳолини тайёрлаш ҳамда касб-корга йўналтириш, корхоналарнинг кадрларга бўлган талаб-эҳтиёжларини қондириш учун жавобгарликни уларнинг зиммасига юклаш кўзда тутилади. Иш ҳақини такомиллаштириш, меҳнатга ҳақ тўлашда текисчиликка барҳам бериш ҳамда ҳар бир ходимнинг иш ҳақини унинг пировард натижага қўшган шахсий ҳиссасига чамбарчас боғлиқ қилиб қўйиш масалалари алоҳида ўрин олиши керак. КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев «Раменский» агросаноат комплекси хўжаликларининг раҳбарлари, бошланғич партия ташкилотларининг секретарлари, ходимлари билан учрашувда айни мана шунга диққат-эътиборни қаратди.

Булар катта ва масъулиятли вазифалардир, зотан меҳнат ва социал масалалар давлат комитети (ўртоқ Ҳ. Н. Тожиев) бу вазифаларни ҳал этишга яна ҳам кўпроқ ташаббускорлик билан киришиши лозим.

Хўжалик юритиш янги шароитида **тармоқ бошқариш органларининг роли** тубдан ўзгартирилмоқда. Министрликлар ва идоралар майда-чуйда ишларга аралашишдан ҳамда оператив раҳбарликнинг буйруқбозлик методларидан тармоқларнинг илмий-техникавий ва план-иқтисодий штаблари вазифаларини бажаришга ўтишлари лозим. Халқ хўжалигининг муайян маҳсулотларга бўлган талаб-эҳтиёжларини тўла ва самарали таъминлаш, номутаносибликларнинг олдини олиш, ишлаб чиқариш технологияси ва сифат соҳасида жаҳондаги даражага эришиш, тармоқ программаларини ишлаб чиқиш ҳамда уларни амалга оширишни ташкил қилиш, ягона тармоқ фан-техника сиёсатини ўтказиш уларнинг бош вазифасига айланмоқда.

Демак, министрликларимиз ва идораларимизнинг структурасини ҳам, иш услубини ҳам ўзгартириш, бошқариш аппарати сонини кескин камайтириш керак.

Кейинги вақтларда бу соҳада муайян ишлар қилинмоқда. Республика халқ хўжалигида кейинги икки йил мобайнида бошқариш ходимларидан жами 10 минг киши қисқартирилди, уларни сақлаш харажатлари 27 миллион сўмлик камайтирилди.

Бироқ республикадаги министрликлар ва идоралар сони ҳамон асоссиз равишда кўп бўлиб, уларнинг аппарати ҳаддан ташқари ошириб юборилган. Ҳозирги вақтда бизда Иттифоқ, Иттифоқ-республика, республика бўйсунувидаги 83 та министрлик, идора ва муассаса ҳамда 26 та жамоат ташкилоти ишлаб турибди. Уларнинг бошқариш аппаратида 720 мингдан кўпроқ киши бор, уларнинг салмоғи умуман 14,5 процентни ташкил этади, бу эса мамлакатдагига қараганда 0,6 банд юқоридир.

Шу жиҳатдан республика Давлат агросаноат комитетининг намунаси характерлидир, у ташкил этилаётган пайтда тугатилган министрликлар ва идораларнинг аппаратини анча — 40 процентдан кўпроқ қисқартириш кўзда тутилган эди. Лекин орадан бир йилдан сал кўпроқ вақт ўтиши билан Давлат агросаноат комитетидаги идора ходимлари сони яна ошиб кетабошлади ва ҳозир дастлабкисига қараганда 150 киши кўпайди, бу эса бутун бир министрликнинг штатидир. Шу боисдан, бу ерда кўпдан-кўп қоғозбозлик, кўпдан-кўп мажлисбозлик қилинаётганлиги тасодифий эмас.

Давлат агросаноат комитети ташкил этилгандан кейин ўтган вақт ичида у тармоқларда тартиб ўрнатиш учун кўп иш қилди, албатта. Лекин агросаноат комплексини янада ривожлантиришга оид кўпгина муҳим истиқболли масалалар ҳаддан ташқари секинлик билан ҳал қилинаётганлигини ҳам кўрмаслик мумкин эмас. Ўртоқ И. Ҳ. Жўрабеков комитет раҳбари сифатида ташаббус ва ғайрат билан меҳнат қилмоқда. Бироқ айни вақтда кўп масалаларни ўз зиммасига олишга, ҳар бир мутахассиснинг қобилиятидан мумкин қадар фойдаланиш ўрнига кўпинча ўз ўринбосарларининг ҳам, аппаратнинг ҳам ўрнини босишга ҳаракат қилади. Бу ҳолда эҳтимол шу мутахассислар миқдори анча камроқ талаб қилинган бўлармиди.

Министрликлар ва идораларни қайта қуриш тўғрисидаги гапларни ниҳоясига етказа туриб, вазифа — ишлаб чиқаришнинг асосий бўғинларини мустаҳкамлаб, бошқариш аппаратини анча қисқартиришдан иборат эканлигини таъкидлаб ўтиш зарур. Республика Молия министрлиги шу иш устидан қаттиқ назорат ўрнатиши керак.

Ёқилғи-энергетика, қурилиш, кончилик саноати, химия-технология каби ҳамда бошқа катта-катта тармоқлараро регионал комплексларни бошқаришни ташкил этишга ўтиш пайти келди. Масалан, ҳозир бизнинг республикада турли Иттифоқ бош бошқармаларига бўйсундирилган тўртта трест энергетика объектлари қурилиши билан шуғулланмоқда. Улар ўртасида айни бир ишни такрорлаш ҳоллари ва низолар кўп. Афтидан мавжуд трестлар негизида ишлаб чиқариш базаси умумий бўлган ягона бирлашмани тузиш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш зарур бўлса керак. Мана шу масалаларнинг ҳаммасини республика Министрлар Совети дарҳол ишлаб чиқиб, Иттифоқ органларига тақдим этиши лозим.

Умумий қурилиш ташкилотларини тубдан қайта ташкил этиш тўғрисидаги масала яна ҳам ўткирроқ бўлиб турибди. Идоравий тарқоқлик сабабли республикада 204 та қурилиш тресги ва 1800 га яқин бошланғич қурилиш бўлинмалари ишлаб турибди. Битта трестнинг ўртача иш билан таъминланиши 16 миллион сўмликни, қурилиш-монтаж бошқармаси ва кўчма механизациялашган колоннанинг таъминланиши эса 1,5 миллион сўмликдан камроқни ташкил этади, бу эса нормативга нисбатан 3—4 баравар камдир. Ҳар бир областга ўрта ҳисобда 15 та қурилиш тресги ва 130 тадан зиёд бошқа бўлинмалар тўғри келади. Маҳкамачилик ғовлари уйсозлик комбинатларининг қувватларидан, қурилиш индустрияси базасидан ва республикада етишмаётган механизациялаш воситаларидан тўла-тўкис фойдаланишга тўсқинлик қилмоқда. Темир йўлнинг ўзидагина 4 миллион куб метр темир-бетон конструкциялар норационал ташилмоқда, бунинг учун 160 мингта вагондан фойдаланилмоқда.

Бундай тарқоқ ҳолдаги системани самарали бошқариб бўлмаслиги мутлақо равшан. Марказий Комитет ва ҳукумат республика қурилиш комплексини бошқариш структурасини қайта қуриш юзасидан таклифларни ишлаб чиқишди, бу таклифлар бошқариш ходимлари сонини 40 процент камайтириш ва қурилиш-монтаж ишлари ҳажмини қўшимча харажатларсиз 30 процент ошириш имконини беради. Аммо бу масалани келишиб олиш жойларда ҳам, марказда ҳам ҳаддан ташқари чўзилиб кетди. Бироқ, бу масала кун тартибидан олинмайди.

Министрликлар, корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотларнинг хўжалик фаолиятида тегишли тартиб ўрнатиш учун мавжуд **контрол системасини** қайта кўриб чиқиш талаб этилади. Контрол қилувчи 80 та орган ва уларнинг структуравий бўлинмаларида 10,5 минг киши банд. Структура шу қадар катталашиб кетганига қарамай, идора хизматлари кўпгина ревизияларни сифатсиз ўтказмоқда, натижада мавжуд қоидабузарлик ва суиистеъмолчиликлар фош этилмай қолмоқда ва уларнинг пайи қирқилмаяпти. Масалан, Фарғона агросаноат бирлашмасининг идора ревизорлари Давлат агросаноат комитетининг Қувасой хўжалик ҳисобидаги савдо корхонасида ҳатто алоҳида йирик миқдорлардаги (қарийб 950 минг сўмлик) ўғирликларни ҳам аниқламадилар.

1986 йил мобайнида Савдо министрлиги системасида асосий кўрсаткич — товар обороти маълумотларининг ишончлилиги 157 ташкилотда 195 марта текширилди. Жиддий бузилишлар аниқланган йўқ. Статистика органлари эса шу йилнинг ўзидаёқ текширилган ҳар икки ташкилотнинг бирида 752 минг сўмлик қўшиб ёзиш ҳамда товар оборотини ошириб кўрсатиш ҳолларини аниқладилар.

Республика Марказий статистика бошқармасининг маълумотларига кўра, ўтган йили растраталар, камомад ва ўғирликлар жами салкам 150 миллион сўмликни ташкил этган. Кўрилаётган қаттиқ чораларга қарамай, биз кадрлар хўжасизлиги ва масъулиятсизлигининг қўшиб ёзиш каби ҳолларидан сира халос бўла олмаяпмиз. Гарчи қўшиб ёзишнинг умумий миқдори анча камайган бўлса-да, унинг салмоғи ҳамон юқори бўлиб қолмоқда.

Шу йилнинг ўзида Андижон, Қашқадарё, Самарқанд областларида қўшиб ёзишлар кўпайди. Қорақалпоғистон АССРда, Бухоро областида қўшиб ёзиш ҳоллари ҳамон кўп.

Ана шуларнинг ҳаммаси контроллик ишини тубдан қайта қуришни талаб этади, биз республика Халқ контроли комитети (ўртоқ В. А. Хайдуров)дан конкрет таклифларни кутамиз.

Экономикани бошқаришни қайта қуриш **халқ депутатлари маҳаллий Советларининг** роли анча оширилишини кўзда тутади. Маҳаллий Советлар ўз территориясининг комплекс иқтисодий ва социал ривожлантирилишини таъминлашлари, қайси идорага бўйсунишидан қатъи назар бу ерда жойлашган барча корхоналар ва ташкилотларни мазкур вазифаларни ҳал этишга жалб қилишлари, тармоқлараро корхоналар, бирлашмаларни ва хўжалик ҳисобидаги тадбиқ этувчи ташкилотларни барпо этишга кўмаклашишлари керак.

Жойларда халқ хўжалигига амалий раҳбарлик қилиш учун КПСС Марказий Комитети Пленуми область ижроия комитетлари ҳузурида Бош ишлаб чиқариш-иқтисодий бошқармаларини ташкил этишни мақсадга мувофиқ, деб топди. Уларнинг вазифаси ўз территориясидаги бирлашмалар, корхоналар, ташкилотларнинг фаолиятини мувофиқлаштириш соҳасидаги ишларни активлик билан олиб боришдан, ишлаб чиқариш қувватларини иш билан самарали таъминлаш, материал-техника ресурсларидан, шунингдек ишлаб чиқариш чиқитлари ва маҳаллий хом ашёдан фойдаланиш, транспорт, социал, ишлаб чиқариш инфраструктурасини ривожлантириш масалаларини ташаббускорлик билан ҳал этишдан иборатдир. Территориал бирлашмаларни ташкил этиш асосида тармоқлараро проблемаларни ҳал қилиш тажрибасидан кенгроқ фойдаланиш лозим. Термизда шундай бирлашма ишлаб турибди. Унинг тажрибасини ўрганиш, йирик истиқболли шаҳарларда шунга ўхшаш бирлашмаларни ташкил қилиш масаласини кўриб чиқиш зарур.

Экономикани бошқаришни қайта қуриш муваффақияти кўп жиҳатдан **Ўзбекистон ССР Министрлар Советига боғлиқ.** Янги шароитда унинг вазифалари анча кенгаймоқда.

Партиянинг иқтисодий стратегиясини, раҳбарликнинг ленинча принциплари ва жамиятни ҳар томонлама демократиялаштириш асосида бутун бошқариш системасини қайта қуришга қаратилган революцион йўлни муттасил рўёбга чиқара бориш — ҳозир республика ҳукумати фаолиятининг бош вазифасидир. Яхлит бошқариш системасининг принциплари ва қоидаларини ишлаб чиқиб, уларни қатъият билан амалга ошириш, ишлаб чиқаришнинг объектив шарт-шароитларига, ишлаб чиқарувчи кучларнинг эришилган даражасига мувофиқ шу система муттасил такомиллаштирилишини таъминлаш зарур.

Министрлар Совети қайта қуриш диалектикаси юзага келтирган янги вазифаларни тўла-тўкис ўз зиммасига олиши керак. Министрлар Советининг Президиуми шу йилнинг охиригача республика халқ хўжалигини бошқариш бош схемасини ишлаб чиқиши, янги хўжалик механизмининг аниқ мақсад йўлидаги собитқадам ишини авж олдириб юбориши зарур. Ҳозир бошқаришни қайта қуриш — асосан иқтисодий раҳбарлик методларига ва замонавий бошқариш ташкилий структураларига ўтиш биринчи навбатдаги социал-сиёсий ва хўжалик вазифаси, деб қаралмоқда. Қайта қуришни янги беш йилликка созланган хўжалик механизми билан кириб бориш учун асосан 1988 йилда ниҳоясига етказиш зарур.

(Давоми тўртинчи бетда).

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ 1987 ЙИЛ ИЮНЬ ПЛЕНУМИ ҚАРОРЛАРИ АСОСИДА ЭКОНОМИКАНИ БОШҚАРИШНИ ТУБДАН ҚАЙТА ҚУРИШНИ ТАЪМИНЛАШ СОҲАСИДА РЕСПУБЛИКА ПАРТИЯ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши биринчи, иккинчи ва учинчи бетларда).

IV. Қайта қуришни партиявий-сиёсий жиҳатдан таъминлаш

Ўртоқлар! Экономикани қатъий равишда ислоҳ қилиш, халқ хўжалиги барча бўғинларининг ишини тубдан қайта қуриш, Давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисидаги Қонунни амалда рўёбга чиқариш партия комитетлари ҳамда бошланғич ташкилотларнинг роли ва вазифаларини янгича намоён қилмоқда. Айни партия комитетлари ва бошланғич ташкилотлари, амалга оширилаётган барча ўзгаришларнинг авангардида бўлишлари, хўжалик механизмимизнинг барча босқичларида рўёбга чиқарилаётган ислоҳотга нисбатан сиёсий умумдавлат нуқтаи назарида ёндашувни таъминлашлари зарур. Шу мақсадда ташкилотчилик ва сиёсий ишлар практикаси кейинги вақтларда бойиб қолган янгича ёндашувлар, формалар ва методларнинг жами йиғиндисидан фойдаланиши лозим. Бизнинг вазифамиз экономикадаги қайта қуриш чинакамига ғоят муҳим умумпартиявий иш бўлиб қолиши учун зиммамизга қандай масъулият тушаётганлигини ҳар бир коммунистга етказишдан иборатдир.

Навоий, Хоразм, Наманган область партия комитетларининг, Тошкент ва Чирчиқ шаҳар партия комитетларининг, Паркент, Бувайда район партия комитетларининг пленумларида, бир қанча бошланғич партия ташкилотларида ушбу масалани муҳокама қилиш чоғида амалга оширилаётган ишлар чуқур ва талабчанлик билан анализ қилинди, социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштиришга оид ўткир масалалар кўтарилди, ташкилотчилик ҳамда сиёсий ишларни кучайтириш, хўжалик ва маданий қурилишга раҳбарлик қилиш юзасидан танқидий мулоҳазалар, конкрет таклифлар айтилди. Гарчи масалани муҳокама қилиш чоғида ҳамма жойда ҳам расмиятчилик ва сафсатабозликка барҳам беришга муваффақ бўлинмаган бўлса-да, барча амалий фикр-мулоҳазаларни инобатга олиниши, партия комитетлари ва ташкилотларининг, совет, хўжалик органларининг планларига киритилиши ҳамда рўёбга чиқарилиши лозим.

Бутун ташкилий-сиёсий механизмимизни, айниқса унинг **ошкоралик ва демократия** каби янги ривожланиб бораётган формаларини экономикани қайта қуришга қаратиш зарур. Ҳозирча эса коммунистларнинг, барча меҳнаткашларнинг сиёсий активлиги ва меҳнат ғайратини авж олдиришнинг мана шу қудратли воситаларидан янги иқтисодий проблемаларни ҳал этиш учун суст фойдаланилмоқда. Партия ташкилотларининг ва ишлаб чиқариш коллективларининг йиғилишларида, меҳнаткашларнинг хатларида ва матбуот мақолаларида ўтмишдаги салбий ҳодисаларни танқид қилишда муайян оғиш ҳоллари намоён бўлмоқда ва ҳозирги вақтдаги ишларнинг етарли эмаслиги хаспўшланмоқда. Ҳали ҳамма партия ташкилотлари ҳам меҳнат коллективларининг сиёсий ўзаги сифатидаги авангардлик ролини таъминламаяпти, уларни жорий ҳамда истиқболдаги вазифаларни ҳал қилишга сафарбар этаётганлари йўқ.

Ишлаб чиқариш ҳаётининг янги демократик формалари ҳам самарадорликни оширишга ҳамиша моҳирона амалий равишда йўналтириляпти, деб бўлмайди. Бир томондан, партия комитетларининг иш услубида ҳам расмиятчилик ва маъмурий тазйиқ ўтказиш методларига ҳали барҳам берилмаган. Иккинчи томондан эса масалаларни ҳал этишда, жумладан раҳбарларни сайлаш тўғрисидаги масалани ҳал этишда партиявий-сиёсий воситалардан фойдалана билмаслик таъсир қилмоқда. Республикада турли даражалардаги 15 мингдан зиёд раҳбар очиқ-ойдин, ошкора муҳокама қилиш ва овоз бериш йўли билан сайланди. Одатда, булар коллективнинг ишончига сазовор бўлган серғайрат, ташаббускор кишилардир. Улар орасида масъулиятни ўткир ҳис этадиган, ишбилармон кишилар оз эмас, улар қайта қуришга дадиллик билан новаторларча киришмоқдалар. Шу билан бирга масалан, «Средазсельхозмаш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасидаги каби ҳоллар ҳам оз эмас. Бу ерда овоз бериш йўли билан сайланган раҳбар келгандан кейин коллективдаги ишларнинг аҳволи яхшиланиши бир ёқда турсин, балки аксинча, ёмонлашмоқда. Обрўсини тўкиб қўйган шахслар сайланаётган, гуруҳбозлик намоён бўлаётган, юртдошлик ва қариндош-уруғчилик алоқалари таъсир ўтказаётган ҳоллар мавжуд. Бунга йўл қўйиш мумкин эмас.

Экономикани бошқаришни қайта қуриш **кадрларга нисбатан** янги, яна ҳам юксакроқ талаблар қўймоқда. Гап, аввало уларни конкрет экономика билимлари ва иқтисодий бошқариш методлари билан қуроллантириш тўғрисида боряпти. Бунинг учун барча мавжуд имкониятлардан фойдаланиш, олий партия мактабимизнинг, республикалараро курсларнинг ишига, сменарлар системасига муҳим тузатишлар киритиш зарур.

Институтларда, малака ошириш факультетлари ва курсларида кадрларни қайта тайёрлашни ташкил этиш қатъиян қайта қуришни тақозо этади. Бундай институтлар, факультетлар ва курслар республикада 130 тадан кўпроқ бўлиб, улар ҳар йили 3 мингга қадар кишини қамраб олади. Бироқ кўпгина министрликлар, идоралар, жумладан, Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги, Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министрлиги, Агропромстрой тингловчилар юбориш планларини мунтазам суратда барбод этиб келмоқдалар. Қолаверса, республика Министрлар Совети ҳузуридаги малака ошириш институтидан бошлаб таълим беришнинг ўзи ҳам тубдан яхшиланиши зарурдир.

Министрликлар, идораларнинг, корхоналар ва хўжаликларнинг иқтисодий хизматларини мустаҳкамлашга кўпроқ эътибор бериш керак. Уларнинг кўпчилиги мутахассислар билан тўлиқ таъминланмаган, олий ва ўрта махсус маълумотли 11 мингдан зиёд иқтисодчи эса ўз мутахассислиги бўйича ишламаяпти. КПСС Марказий Комитети Пленумида таъкидлаб ўтилганидек, кадрлар составини барқарор ҳолга келтириш, айниқса хўжаликларнинг раҳбарлари ўртасида кадрларнинг тез-тез алмаштириб турилишини тўхтатиш зарур.

Мактабларда, ҳунар-техника билим юртларида, техникумларда, олий ўқув юртларида таълимни яхшилаш ниҳоятда зарур бўлиб қолди. Тўғрисини айтсак, уларни битириб чиққан кўп кишиларнинг билим ва амалий малака савияси етарли эмаслиги яққол кўриниб турибди. Республика Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги жуда қисқа муддат ичида инженер-техник, иқтисодчи ҳамда бошқа мутахассисларнинг ўқув программаларини тўғрилаб чиқиши, битирувчи курсларнинг студентлари учун экономикани бошқаришни қайта қуриш проблемалари юзасидан факультативлар, лекциялар туркумини ташкил этиши зарур.

Оператив чора-тадбирлар билан бир қаторда таълимни такомиллаштиришнинг туб йўлларини излаш керак. Шу жиҳатдан, Фарғона политехника институтининг, Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш инженерлари институтининг дастлабки қадамлари эътиборга сазовордир. Ана шу институтлар ишлаб чиқариш билан ҳам, мактаб билан ҳам алоқаларни мустаҳкамлаб, мутахассислар тайёрлаш шартнома системаси элементларини жорий қилмоқдалар. Партия комитетлари ана шу фойдали ташаббусларни эътибор билан таҳлил қилиб, қўллаб-қувватлашлари, хўжалик раҳбарларидан ўрта, ҳунар мактаби ва олий мактабни ислоҳ қилишга бутун чоралар билан кўмаклашишларини талаб этишлари лозим.

Масала, аслида **ялпи иқтисодий таълим** тўғрисида боряпти. Хўжалик ҳисоби, ўзини-ўзи қоплаш ва ўзини-ўзи маблағ билан таъминлаш шароитида министрдан то ишчигача ҳар бир ходим халқнинг ҳар бир тийинини ҳисоблай ва қадрлай билиши керак. Партия комитетлари ва министрликлар шу мақсадда партия ўқиши ва иқтисодий таълим системасидан, «Билим» жамиятидан, малака оширишнинг барча формаларидан тўла-тўкис фойдаланишлари зарур. Бутун системанинг асосий ва марказий бўғини — ишлаб чиқариш коллективининг турмуши ҳамда фаолиятини регламентга солувчи асосий ҳужжат сифатида Давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисида СССР Қонунини тушунтиришга алоҳида эътибор бериш зарур.

Амалга оширилаётган ислоҳотнинг моҳияти ва характерини барча меҳнаткашларнинг чуқур онгига сингдириш, уларнинг ҳар бирида ана шу революцион жараёнда фаол қатнашишдан иборат манфаатдорлик иштиёқини уйғотиш, қайта қуришда ўз ўрнини аниқ белгилаб олишда ва унинг натижалари учун ўзининг шахсий масъулиятини аниқ-пухта белгилаб олишда ҳар бир кишига ёрдам бериш ҳозирги энг муҳим вазифадир.

Аввало, КПСС Марказий Комитети июнь Пленумининг ва СССР Олий Совети еттинчи сессиясининг материалларини кенг кўламда ишонарли тушунтиришни ташкил этиш керак. Бу ишни кампания, деб билиш ярамайди, бу — барча партия комитетлари ва ташкилотлари фаолиятининг стратегик йўналишидир. Бу ишга идеология активларини, олимларни, айниқса жамиятшуносларни, иқтисодчиларни, хўжалик раҳбарларини, мутахассисларни, оммавий ахборот воситаларини кенг жалб этиш лозим. Барча область, шаҳар, район партия комитетларида, министрликлар ва идораларда, катта корхоналар, бирлашмалар, ташкилотлар ва хўжаликларда пропаганда группаларини ташкил қилиш мақсадга мувофиқ бўлиб, уларнинг составига бўлимларнинг, бошқармаларнинг, хизматларнинг раҳбарлари, етакчи мутахассислар киритилган бўлур эди. Бу группаларнинг вазифаси умумий қоидаларни тушунтиришдангина эмас, шу билан бирга ҳар бир конкрет меҳнат коллективининг шароитларига тадбиқан хўжалик юритиш янги принципларининг моҳиятини яққол кўрсатиб беришдан ҳам иборатдир.

Бу ишда **оммавий ахборот ва пропаганда органлари** муҳим роль ўйнайди. Афсуски, журналистлар корпусимиз ишларини секинлик билан қайта қурмоқда, уларнинг ҳаракатларида ҳали ҳужумкорлик, ишчанлик, оперативлик, конкретлилик, экономика проблемаларига янгича танқидий назар ва айниқса шуниси ташвишлики, билимдонлик етишмайди. Баъзида бирон бир проблемани конкрет таҳлил этиш ва уни ҳал қилиш йўлларини ишонарли тарзда кўрсатиб бериш ўрнига журналистлар шов-шувга сабаб бўлган фактлардан завқланиб, уларни такрорлаш билан шуғулланмоқдалар.

М. С. Горбачев таъкидлаганидек, матбуот янги иқтисодий қурилишнинг муҳим воситаси бўлиб қолиши, илғор тажрибани, янгича ёндашувлар ва ечимларнинг самарадорлигини конкрет мисолларда кўрсатиб бериши, тафаккурдаги сусткашликка қарши, коллективлар ва шахснинг ташаббусини бўғаётган эскиликка, қолоқликка қарши курашиши керак.

Биз ҳаммамиз янги шароитларда ишлашни ўрганишимиз, **янги услуб ва методларни** дадиллик билан ўзлаштириб олишимиз, иш натижаларига танқидий баҳо беришимиз, муваффақиятлардан ҳам, муваффақиятсизликлардан ҳам сиёсий ва амалий хулосалар чиқариб олишимиз лозим. Бунда М. С. Горбачев Пленумда сўзлаган якунловчи нутқида таъкидлаб ўтганидек, хато қилишдан чўчиб, мустақил қарорлар қабул қилишда сира ҳам журъатсизлик қилиш керак эмас. Масъулиятдан қочиш, юқоридан бериладиган кўрсатмаларни кутиш — қайта қуришга халақит қилиши мумкин булган энг ёмон нарсалардир. Барча кадрларимизни шу руҳда тарбиялаш, уларга ташаббускорликни, омилкорликни, зиммага масъулият олиш, зарур ҳолларда иш манфаатларини кўзлаб ўзини оқлайдиган таваккалчилик қилиш маҳоратини сингдириш керак. Энг муҳими эса, қийинчиликлар ва қаршиликларни бартараф эта бориб, партиянинг новаторларча йўл-йўриқларини қатъият ва изчиллик билан амалга ошира бериш керак, албатта.

Афтидан, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюроси, секретариати, бўлимларининг фаолиятига, сайлаб қўйиладиган партия органлари ҳар бир аъзосининг қайта қуришга қўшадиган шахсий ҳиссасига мана шу нуқтаи назардан баҳо бериш зарур. Кейинги вақтларда бизнинг ишимизда республикани иқтисодий ва социал-ривожлантириш актуал проблемаларига кўпроқ танқидий ва амалий ёндашилмоқда, муҳим қарорлар қабул қилинмоқда. Белгиланган режаларнинг бажарилишини ташкил этиш ва контрол қилиш эса ҳозирча дуруст йўлга қўйилмаган.

Партия қарорлари амалда ҳар бир фаолият соҳаси учун янги режалар, янги босқичлар белгилаётган ҳозирги шароитда уларни амалга ошириш устидан контроллик алоҳида аҳамият касб этмоқда, аслини олганда қайта қуриш тақдирини ҳал этмоқда.

Партия активлари ва аппарати ўз ишларини бевосита меҳнат коллективларига, бошланғич партия ташкилотларига қаратишлари лозим. Омма орасига дадиллик билан кириб бориш, ҳамма нарса тўғрисида одамларга рўй-рост гапириш, улар билан маслаҳатлашиш, меҳнаткашларнинг куч-ғайратларини партиянинг новаторлик режаларини амалда рўёбга чиқаришга қаратиш керак.

Хуллас, ўртоқлар, барча соҳалар ва йўналишларда қайта қуришни кескин жадаллаштириш зарур. Шу мақсадда партиявий-сиёсий ишларда партия ташкилотларида бошланаётган ҳисобот-сайлов кампаниясидан тўла-тўкис фойдаланиш лозим. Ҳамма жойда шундай вазиятни, шундай маънавий, сиёсий ва амалий муҳитни вужудга келтириш зарурки, қайта қуришни ёқлаётган, унга ўзининг кучи, тажрибасини сарфлашга, бу ишга қалбини бағишлашга интилаётган кишиларнинг ҳаммаси партия комитетлари ва ташкилотларининг мадади ҳамда этиборидан баҳраманд бўлсин. Ом[...]нинг ишлаб чиқариш, иқтисо[...] ижодкорлигига кенг имконият очиш — турмушимизнинг ишлаб чиқариш ва ижтимоий-сиёсий соҳасидаги самарали ўзгартишларига катта йўл очиш демакдир.

Бутун қайта қуришда бўлгани каби экономикани ислоҳ қилишда ҳам сафсатабозликка, қуруқ гап-сўзларга, асоссиз ишонтиришлар ва ваъдаларга йўл қўйиб бўлмайди. Конкрет социал-иқтисодий проблемаларни ҳал этишда ишчанлик, амалийлик, қатъият ҳамма жойда кундалик норма бўлиб қолиши керак. Бошланғич партия ташкилотлари бюросидан бошлаб, Компартия Марказий Комитетигача ҳаммамиз йил охирида партия XXVII съездининг, КПСС Марказий Комитети январь ва июнь Пленумларининг қайта қуришга раҳбарлик тўғрисидаги қарорларини амалга ошириш борасидаги ишлар ҳақида ҳисоб беришимиз лозимлигини назарда тутиш керак. Конкрет ишлар ва конкрет натижалар билан ҳисоб беришимиз лозим. Ўйлаб ўтириш учун вақтимиз йўқ.

Шунда биз сиёсий ва амалий етуклик бош имтиҳонидан ўтамиз. Шу йил якунларига, Улуғ Октябрнинг 70 йиллиги шарафига қабул қилинган планлар ва социалистик мажбуриятларнинг бажарилиш натижаларига қараб дастлабки, кўп ҳолларда эса узил-кесил баҳо қўйилади.

Бизнинг барча партия ва хўжалик активларимиз, кадрларимиз, коммунистлар, кенг меҳнаткашлар оммаси партиянинг революцион режаларини рўёбга чиқаришга шахсан дахлдорликларини, ундан астойдил манфаатдор ва жавобгар эканликларини англаб оладилар, бу режаларнинг амалга оширилишини таъминлайдилар, деб ишонч билдиришга ижозат бергайсиз. Мана шу қийин, аммо зарур ишда ҳаммангизга муваффақиятлар тилайман.

КОСМОНАВТЛАРГА МУКОФОТЛАР ТОПШИРИЛДИ

Совет ва Сурия космонавтларининг муваффақиятли амалга оширилган парвози Совет Иттифоқи билан Сурия ўртасида муттасил ривожланиб бораётган кўп ёқлама ҳамкорлик йўлида қўйилган янги муҳим қадам бўлди. Халқаро экипаж «Мир» орбитал комплекси ичида иккала мамлакат олимлари ҳамда мутахассислари тайёрлаган, катта илмий ва халқ хўжалик аҳамиятига эга бўлган қўшма экспериментлар программасини тўла тўкис бажарди.

«Мир» — «Союз» орбитал илмий тадқиқот комплексида космик учишни муваффақиятли амалга оширганлиги ва бунда мардлик ҳамда қаҳрамонлик кўрсатганлиги учун СССРнинг космонавт-учувчиси А. С. Викторенко СССР Олий Совети Президиуминиг фармонига биноан Ленин ордени ва Совет Иттифоқи Қаҳрамони «Олтин юлдуз» медали билан мукофотланди.

СССР Олий Совети Президиуми Сурия космонавти Муҳаммад Аҳмад Форисга Совет Иттифоқи Қаҳрамони унвонини берди, унга Ленин ордени ва «Олтин юлдуз» медали топшириладиган бўлди. Сурия гражданини тадқиқотчи-космонавт Мунир Ҳабиб Ҳабиб Халқлар дўстлиги ордени билан мукофотланди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, СССР Олий Совети Президиуми Раисининг биринчи ўринбосари П. Н. Демичев 10 август куни Кремлда космоснинг жасур забткорларига юксак мукофотларни топширди.

(ТАСС).

СССР ГЛАВКОСМОСИНИНГ АХБОРОТИ

1987 йил 1 август куни Совет Иттифоқида Ернинг навбатдаги сунъий йўлдоши «Космос—1871» учирилганди. Унинг учирилганлиги ва ҳисоблаб қўйилган орбитаси тўғрисидаги хабар 1987 йил 4 август куни матбуотда эълон қилинган эди.

Йўлдош ичида космик фазо тадқиқотларини давом эттиришга мўлжалланган илмий аппаратлар, шунингдек орбита элементларини аниқ ўлчашда ишлатиладиган радиосистема ҳамда приборлар ва илмий аппаратларнинг иши тўғрисидаги маълумотларни Ерга юбориб туришда ишлатиладиган радиотелеметрик система бор. Йўлдошнинг массаси 10 тонна.

«Космос—1871» йўлдоши орбитасининг траектория ўлчовлари ва ҳисобларининг кўрсатишича, у Ер атмосфераси зич қатламларига кириб, 10 август кунининг биринчи ярмида ерга тушади. Йўлдош айрим қисмларининг сочилиш райони жуда кенг ва Ер юзида шикаст етказиш эҳтимолияти ниҳоятда оз. «Космос—1871» йўлдошининг ҳаёт учун қўшимча хавф соладиган нагрузкалари йўқ. Антарктида яқинида Тинч океаннинг жанубий қисми кўпроқ эҳтимол тутилган тушиш районидир.

Ҳар йили турли мамлакатлар учириб турган 150 га яқин космик объект актив мавжудлигини шу таҳлитда — атмосфера зич қатламларига кириб тўхтатмоқда, унинг кўп қисми ёниб битмоқда, бир қисми эса Ер юзига ёйилиб кетмоқда.

БИЗ ТИНЧЛИК ТАРАФДОРИМИЗ

Ўзбекистонда Америка атом бомбардимонлари жабрдийдалари билан бирдамлик ҳафталиги давом этмоқда. Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартияси 50 йиллиги номидаги Тошкент тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмасида урушга қарши кўп кишилик митинг бўлиб ўтди.

Тикувчи моторист М. Алимова митингда сўзга чиқиб, Хиросима ва Нагасаки даҳшатлари такрорланмаслиги керак, деб таъкидлади. Империалистик давлатлар солаётган ядровий хавф-хатарга қарши курашда холис ниятли барча кишилар жипслашишлари лозим. Тикувчи бирлашма меҳнатчиларини Улуғ Октябрнинг 70 йиллигини зарбдор меҳнат билан кутиб олишга чақирди. Улуғ Октябрь халқлар ўртасида дўстлик ва ҳамжиҳатликка асосланган муносабатларни ривожлантиришга янгича ёндашувни бошлаб берган эди. М. Алимованинг даъватини тикувчи моторист С. Низомова, мастер Д. Ортиқова ҳамда сўзга чиққан бошқа кишилар қўллаб-қувватладилар.

Митинг қатнашчилари тинчлик вахтасини ўтказиш ҳамда ишлаб топилган пулларни Совет тинчлик фондига топшириш тўғрисида қарор қабул қилдилар.

— Биз урушни, атом фалокатини истамаймиз! — деди Андижон машинасозлик заводида ўтказилган урушга қарши митингда сўзга чиққан слесарь-сантехник Д. Мадаминов. — Фашизмга қарши курашда ўзининг миллионлаб ўғил ва қизларидан жудо бўлган совет халқи шу фожиа такрорланишини истамайди. Ер юзида тинчлик таянчи — Ватан қудратини мустаҳкамлаш йўлидаги зарбдор меҳнатимиз ядровий хавф — хатарга қарши курашда Коммунистик партия ва Совет давлати куч-ғайратларини энг яхши тарзда қўллаб-қувватлаш бўлади.

Созловчи токарь В. Фалеев, бригадир С. Миноваров, инженер Л. Қобилова ва бошқалар ўз нутқларида империалистик давлатлар ракета-ядро қуроллари билан қуролланиш янги даврасини авж олдираётганликларига қарши ғазаб билан норозилик билдирдилар.

Митинг қатнашчилари СССРнинг тинчликсевар ташқи сиёсатини якдиллик билан қўллаб-қувватладилар. Улар ҳар ойда Совет тинчлик фондига иш ҳақининг бир процентини ўтказиб туриш тўғрисида қарор қабул қилдилар.

(ЎзТАГ).

СССР Олий Совети Президиумида

СССР Олий Совети Президиуми СССР Марказий статистика бошқармасини қайта тузиб, СССР Иттифоқ — республика Статистика давлат комитетига айлантирди.

* * *

СССР Олий Совети Президиуми ўртоқ Михаил Антонович **Королевни** СССР Статистика давлат комитетининг раиси этиб тайинлади.

ЛЕНИНГРАДДА РЎЗИ ЧОРИЕВ АСАРЛАРИ КЎРГАЗМАСИ

Ўз ёшлигининг шаҳрига камолотга етганда келиш, 20 йил давомида қилган ишларингни кўрсатиш қанчалар қувончли! Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби Рўзи Чориев И. Е. Репин номли рассомлик, ҳайкалтарошлик ва архитектура институтида ўзи билан бирга ўқиган дўстларидан табрикномалар олди. Ленинград рассомлар уйида очилган кўргазмага унинг устозлари келишди.

— Мен ўзимни уч марта туғилгандек ҳис этаман, — деди тошкентлик меҳмон. — Илк бор Пашқурт қишлоғида кўзларим қуёш нурларидан қамашган. 1959 йилда И. Е. Репин номли институтга кириб, рассом бўлишимга узил-кесил ишонч ҳосил қилганимда ўзимни дунёга қайта келгандек сездим. Бугун эса мен учун мислсиз байрам: устозларим мен уста рассом бўлганлигимни айтишмоқда. Сени катта санъат йўлига олиб чиққан кишилардан бундай мақтовни эшитиш жуда катта бахтдир. Мен учинчи бор дунёга келдим!

... Катта кўргазмалар зали гўё ўзбеклар диёрининг иссиқ нафаси билан тўлгандек. «Фарғона водийси», «Ёз. Бойсун тоғлари», «Сурхондарё. Қумқўрғон», «Амударёда қуёш ботиши», «Ҳисорак» асарлари жонажон ўлка, унинг гўзаллиги тўғрисидаги тўлқинлантирувчи ҳикоядир. Турли йилларда яратилган пейзаж туркумида «Қадрдон қишлоқ» ва «Болалигимдаги дарахт» полотнолари ўзига хос лирик оҳанги билан ажралиб туради. Осмон сари бўй чўзган қари чинор болалар уйида тарбияланган ва расм чизишни Ленинграддан эвакуация қилинган тарбиячидан ўрганган болани яхши эслайди. Ленинградлик тарбиячи Нева дарёси соҳилида саройлар ва ёдгорликлар қад кўтарган, эрмитаж ва рус музейи бўлган шаҳар тўғрисида болаларга сўзлаб берарди.

Мустақил равишда қизғин иш олиб борилган йигирма йил орқада қолди, юзлаб асарлар яратилди. Кўргазмага Чориевнинг турли жанрларда яратган асарлари қўйилган. Экспозицияда «Ғалаба куни» деган тарихий мавзудаги катта полотно, «Тошевларнинг аҳил оиласи» ва «Пашқурт ёшлари» портретлари, натюрморт асарлари бор. Портретлар галлереяси хилма-хил — уларда механизаторлар, пахтакорлар, рассомлар, музикачилар, артистлар, солдатлар акс эттирилган.

Рассом Афғонистонда бўлиб, у ердан кўплаб хомаки лавҳалар, пейзажлар ва шоша-пиша чизилган репортаж варақаларини олиб келди. Чориев турли мамлакатларга борди ва унинг йўл альбоми ҳамиша расмларга тўлиқ бўлди. Экспозицияга Арктика, БАМ, Братск ГЭСи қурилишида яратилган асарлар қўйилган. Шунга қарамай, ота-боболар диёри, қадрдон Сурхондарё Рўзи Чориев ижодининг асосий мавзуидир.

В. ГАНШИН.
ТАСС мухбири.

Ленинград.

Суратда: кўргазма залида

Р. Шагаев телефотоси [ТАСС].

Редактор Л. ҚАЮМОВ.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
(«Советский Узбекистан»)
Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР
Издается на узбекском языке

Редакция адреси: 700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.

• Тингланг, томоша қилинг

11 август, сешанба

Телевидение

МТ-I. 8.00 — «90 минут». 9.35 — «Ваня тоға». Фильм-спектакль. 12.15 ва 16.30 — Янгиликлар. 16.45 — Онамларнинг мактаби. 17.15 — Нега ва нима учун? 17.50 — Концерт. — 18.15 — Ҳужжатли фильм. 18.45 — Инсон ва қонун. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Мультфильмлар. 20.00 — Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 70 йиллигига. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Халқаро Эденбург санъат фестивалининг очилиши. 23.15 — Дунё воқеалари.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.20 — Ҳужжатли фильмлар. 10.00 — Литва ССР музикали фольклорининг концерти. 10.40 — Мультфильмлар. 11.10 — «Лаҳзалар». Фильм-балет. 11.40 — Француз тили. 12.10 — В. Фтоменко куйлайди. 12.30 — «Рус тили». 13.00 — Болалар учун фильм. 13.50 — СССР халқ артисти Ц. Татишвили концерти. 14.40 — Янгиликлар. 14.50 — Ўқ узиш. Европа чемпионати. 18.35 — Янгиликлар. 18.45 — ...16 ёшгача ва ундан катталар. 19.30 — Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун. 20.00 — Автомобиль спорти. Жаҳон чемпионати. 20.45 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 21.00 — Ритмик гимнастика. 21.30 — Время. 22.10 — «Кекса сеҳргар эртаклари». Бадиий фильм. 1-серия. 23.20 — Янгиликлар. 23.25 — Футбол. «Арарат» — «Днепр».

УзТВ-I. 7.00 — Гимнастика. 7.20 — Салом, кичкинтойлар! 7.30 — Ахборот. 7.50 — Тонгги тароналар. 17.30 — Янгиликлар. 17.40 — Фильм-концерт. 18.15 — Болалар учун фильм. 18.30 — Ешлик. 19.00 — Агросаноат ва озиқ-овқат программаси. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Ҳужжатли фильм. 20.00 — Футбол. «Пахтакор» — «Котайк». 20.50 — Ахборот. 21.10 — Мультфильмлар. 21.30 — Время. 22.05 — «Ҳимоя учун сўз». Бадиий фильм. 23.40 — Бугун оламда нима гап?

УзТВ-II. 19.25 — Илмий-оммабоп фильм. 19.45 — «Энди севгига ўтамиз». Бадиий фильм, 2-серия. 20.50 — Ҳушёр турмуш тарзи учун. 21.30 — Время. **ДУШАНБА.** 22.05 — Футбол. «Помир» — «Спартак» (О). 22.50 — Шу куннинг янгиликлари. 23.00 — «Гоби ва Хинган орқали». Бадиий фильм, 2-серия.

Радио

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — Қўшиғимиз сизга армуғон. 9.30 — Совет Ўзбекистони: одамлар, ишлар ва режалар. 12.10 — Ишчинома. 13.00 — Чорвадор. 13.30 — В. Толкунова куйлайди. 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.40 — Юлдузча. 18.15 — Меҳнатсиз даромадга қарши муросасиз курашайлик. 18.30 — Куйлардан қўшиқларга. 19.20 — Эстрада концерти. 20.15 — Футбол. «Пахтакор» — «Котайк». 20.50 — «Шарқ юлдузи» журнали саҳифаларида. 21.10 — Қишлоқ оқшомлари. 22.30 — Талабларга биноан концерт.